

TOELICHTING BIJ HET BELEIDSPLAN 2013-2017

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheek diende op 1 april 2012 bij de Vlaamse overheid een nieuw beleidsplan in. Dit plan, met doelstellingen voor de periode 2013-2017, kwam tot stand na een intensief planningsproces met onder andere een ruime stakeholdersbevraging en een uitgebreid onderzoek bij 25 erfgoedbibliotheek naar de noden en behoeften van de sector betreffende bibliografische ontsluiting, digitalisering, conservering en preservatie. Om dit beleidsplan te kunnen realiseren vroeg de Vlaamse Erfgoedbibliotheek een jaarlijkse werkingstoelage van circa 650.000 euro.

Op 28 september 2012 besliste de Vlaamse Regering om de Vlaamse Erfgoedbibliotheek een jaarlijkse werkingssubsidie van 310.000 euro toe te kennen, wat onvoldoende is om dit *Beleidsplan 2013-2017* volledig tot uitvoering te brengen. De vzw zal daarom op zoek gaan naar aanvullende financiering. Bij het uitblijven hiervan zullen sommige onderdelen van het beleidsplan niet kunnen worden uitgevoerd.

U kunt zich op de hoogte stellen van het bijgestelde beleid van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek via de beheersovereenkomst met de Vlaamse Gemeenschap voor de periode 2013-2017 en de jaarlijkse actieplannen van de vzw. Deze documenten worden na goedkeuring ter beschikking gesteld via www.vlaamse-erfgoedbibliotheek.be/beleidsdocumenten.

15 november 2012

BELEIDSPLAN 2013-2017

VLAAMSE
ERFGOED
BIBLIOTHEEK

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave.....	3
1 Woord vooraf	5
1.1 Onderzoek	5
1.2 Erfgoedbibliotheken Vlaanderen.....	6
1.3 Drie jaar Vlaamse Erfgoedbibliotheek	6
1.4 Het onderzoek gaat voort.....	8
2 Omgevingsanalyse.....	10
2.1 Beschrijving van het beleidsplanningsproces.....	10
2.1.1 Interne stakeholders	10
2.1.1.1 Kernteam	10
2.1.1.2 Planningsteam	11
2.1.1.3 Raad van Bestuur en Algemene Vergadering.....	12
2.1.2 Externe stakeholders.....	12
2.1.2.1 Bevraging van 25 erfgoedbibliotheken	12
2.1.2.2 Stakeholdersvergaderingen	13
2.1.2.3 Overlegplatform voor erfgoedbibliotheken	13
2.2 SWOT-analyse	14
2.2.1 Sterktes.....	14
2.2.2 Zwaktes	14
2.2.3 Kansen	15
2.2.4 Bedreigingen.....	15
2.3 Conclusies	16
3 Visie.....	17
4 Missie	19
5 Doelstellingen 2013-2017.....	20
5.1 Algemene toelichting	20
5.2 Toelichting bij de strategische doelstellingen.....	21
SD 1. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek is een kwaliteitsvolle netwerkorganisatie, die optreedt als aanspreekpunt voor de erfgoedbibliotheeksector. Zij maakt deze sector zichtbaar vanuit de samenwerking tussen de zes partners.	21
SD 2. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek ontwikkelt een gecoördineerd collectiebeleid.....	22
SD 3. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek versterkt de duurzame zorg voor fysieke erfgoedbibliotheekcollecties.....	23
SD 4. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek verbreedt en verdiept de bibliografische ontsluiting van erfgoedbibliotheekcollecties.....	24
SD 5. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek zet in op de duurzame ontwikkeling van digitale erfgoedcollecties van bibliotheken.....	25
SD 6. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek maakt erfgoedbibliotheekcollecties op een voorbeeldige manier zichtbaar voor een divers publiek van belangstellenden en professionelen.	26

6	Structuur en werking van de organisatie	27
6.1	De structuur	27
6.1.1	Juridisch: de vzw	27
6.1.2	Inhoudelijk: de werkingsdomeinen	27
6.1.3	Personeel: het organogram	28
6.2	De (samen-)werking	29
6.2.1	De netwerkorganisatie	29
6.2.2	De praktijkgemeenschappen	30
6.2.3	De planmatige aanpak	30
6.2.3.1	Trajecten	30
6.2.3.2	Projecten	30
7	Cultureel-erfgoedgemeenschap	32
8	Dienstverlening en expertiserol	33
8.1	Dienstverlening	33
8.2	Expertisenetwerk	34
9	Begroting en planning 2013-2017	36
9.1	Inkomsten	36
9.2	Uitgaven	37
9.2.1	Werkingsmiddelen	38
9.2.2	Personeelsinzet	38
9.3	Planning	39
10	Lijst met afkortingen	40
11	Fotoverantwoording	40
12	Lijst met bijlagen	40

1 WOORDVOORAF

De kennis van en de visieontwikkeling rond erfgoedbibliotheken in Vlaanderen en Brussel is amper de kinderschoenen ontgroeid. **Pas sinds het Cultureel-erfgoeddecreet van 23 mei 2008 is er een eerste aanzet tot de ontwikkeling van een structureel Vlaams beleid voor deze sector.** Het decreet voorziet daartoe twee instrumenten: het kwaliteitslabel als 'erkende erfgoedbibliotheek' (dat inmiddels aan acht bibliotheken werd toegekend), en de subsidiëring van een Vlaamse Erfgoedbibliotheek als nieuw beleidsinstrument ter ondersteuning van de zorg voor en de ontsluiting van cultureel erfgoed van bibliotheken. Eerder dan te kiezen voor één instelling of voor een expertisecentrum opteerde de wetgever ervoor om de Vlaamse Erfgoedbibliotheek vorm te geven als een **netwerkorganisatie**. Om de genese van dit **experimenteel samenwerkingsverband**, haar beleidsplan en manier van werken beter te kunnen kaderen, schetsen we hieronder zeer beknopt de ontstaansgeschiedenis van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek.

1.1 ONDERZOEK

Dat er tot voor kort geen specifiek beleid was voor erfgoedbibliotheken had te maken met de relatieve 'onzichtbaarheid' van de bewaarbibliotheken enerzijds en de complexe beheersproblematiek van documentaire bewaarcollecties anderzijds. In de periode 2000-2005 kwam hierin verandering met enkele onderzoeksrapporten die de noden en behoeften van de Vlaamse bewaarbibliotheken onder de loep namen.

Eerst financierde de Vlaamse Gemeenschap de studieopdracht '**Het in kaart brengen van de sector van de bewaarbibliotheken in Vlaanderen**'. Deze opdracht werd uitgevoerd door dr. Jeroen Walterus. De onderzoeksresultaten werden in december 2003 voorgesteld in het eindrapport 'Bewaar(de)bibliotheken in Vlaanderen'.¹ De sector werd ook geconsulteerd en bevroegd, zodat een veel duidelijker beeld tot stand kwam van dit erg hybride en moeilijk af te bakenen veld; de meeste erfgoedbibliotheken maken immers deel uit van openbare bibliotheken, kloosters, archief- of onderwijsinstellingen enzovoort. Tientallen experts gaven hun mening over de belangrijkste noden van de sector en de prioritaire opdrachten die een Vlaamse erfgoedbibliotheek zou moeten vervullen. Een beleidssynthese bracht de aanbevelingen en prioriteiten samen en stelde voor dat de Vlaamse overheid op korte termijn twee voortrajecten zou ondersteunen: een 'platform bewaarbibliotheken' en een 'expertisecentrum conservering'.

Vervolgens stelde prof. dr. Ludo Simons in opdracht van het toenmalige steunpunt Culturele Biografie Vlaanderen het rapport '**Bewaarbibliotheken in Vlaanderen. Ideeën voor een beleid ter zake**' samen.² Deze studie, waarvan de definitieve versie in december 2005 werd voorgesteld, is van belang omdat ze een heldere definitie biedt van wat een bewaarbibliotheek precies is, waardoor de afbakening van de sector in het brede erfgoedveld scherpgesteld werd. Verder formuleerde Ludo Simons op zijn beurt een aantal mogelijke maatregelen voor een beleid met betrekking tot de sector van de bewaarbibliotheken. Op basis van beide studies werd in 2005 met steun van de Vlaamse Gemeenschap een overlegplatform opgericht.

¹ Jeroen Walterus. *Bewaar(de)bibliotheken* (Brussel 2003).

² Ludo Simons. *Bewaarbibliotheken in Vlaanderen. Ideeën voor een beleid ter zake* (Antwerpen 2005).

1.2 ERFGOEDBIBLIOTHEKEN VLAANDEREN

Het **Platform Overleg Bewaarbibliotheken** werd op 1 april 2005 opgericht door verschillende actoren uit het erfgoedveld. In de stuurgroep van dit project zetelden vertegenwoordigers van een aantal belangrijke erfgoedbibliotheken, van relevante erfgoed- en beroepsorganisaties en van de overheid. In de zomer van 2005 werd besloten om het project om te dopen tot **Erfgoedbibliotheken Vlaanderen** en als intersectorale commissie op te nemen in de werking van de VVBAD.

Het initiatief, dat kon rekenen op de steun van de Vlaamse Gemeenschap, had verschillende doelstellingen:

- de zichtbaarheid van de erfgoedbibliotheken bevorderen;
- het overleg tussen erfgoedbibliotheken en de samenwerking in het brede erfgoedveld stimuleren;
- ijveren voor structurele ondersteuning inzake erfgoedbibliotheken.

De stuurgroep nam in zijn korte bestaansperiode verschillende initiatieven zoals de opstart van de publicatiereeks *Armarium*, de realisatie van de reizende tentoonstelling (met bijhorende website) 'Het Dagelijks Boek' en de registratie in *Vlabidoc*, i.s.m. de VVBAD en OKBV, van collectiegegevens van bewaarbibliotheken in Vlaanderen en Brussel.

Toen in de loop van 2008 duidelijk werd dat er met het Cultureel-erfgoeddecreet een kader zou worden gecreëerd voor een Vlaamse Erfgoedbibliotheek, werd de werking van het platform op een laag pitje gezet om de oprichting van de gelijknamige vzw zo goed mogelijk voor te bereiden.

In 2010 kreeg het overlegplatform binnen de Vlaamse Erfgoedbibliotheek een nieuw leven als **forum voor dialoog, informatie-uitwisseling en samenwerking** voor de sector van erfgoedbibliotheken (zie OD 1.5.).

1.3 DRIE JAAR VLAAMSE ERFGOEDBIBLIOTHEEK

De statuten van de vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheek werden op 17.10.2008 neergelegd en op 01.02.2009 startte de coördinator als eerste (en lange tijd enige) personeelslid. Vandaag, bij de indiening van het voorliggend beleidsplan, is de organisatie (die haar vierde werkingsjaar heeft aangevangen) **nog maar net op kruissnelheid** gekomen. De eerste jaren werd vooral achter de schermen gewerkt aan de uitbouw van het netwerk en de profilering van de koepelorganisatie. Het betreft immers een experimenteel samenwerkingsverband waarvan het bestuur berust bij instellingen met heel uiteenlopende achtergronden en kernopdrachten: drie universiteiten (die in andere contexten soms als concurrenten met elkaar omgaan), twee steden, één provincie...

Niettemin is de **samenwerking bijzonder constructief** verlopen. De partnerbibliotheken en een kleine maar enthousiaste personeelsploeg (die dankzij reserveopbouw in 2012 uitgegroeid is tot 4VTE) hebben samen een stevige organisatiestructuur opgezet en de basis gelegd voor heel wat projecten en trajecten die ten goede moeten komen aan de cultureel-erfgoedgemeenschap. De vzw groeide uit tot aanspreekpunt en onze website www.vlaamse-erfgoedbibliotheek.be tot een eersterangsbron voor al wie vragen heeft over het professionele beheer van erfgoedcollecties in bibliotheken. De 'Short Title Catalogus Vlaanderen' is in de structurele werking opgenomen en groeit elke dag verder aan met kwalitatieve beschrijvingen van ons typografisch erfgoed. De databanken 'Abraham' en 'Collectiewijzer erfgoedbibliotheken' verwijzen mensen door naar historische kranten en andere erfgoedbibliotheekcollecties. Diverse vormingsactiviteiten (o.a. rond competenties, digitalisering, bibliografische ontsluiting en erfgoedbeheer) en handleidingen (o.a. voor de aanvraag van een kwaliteitslabel en het Cometa-model) helpen bibliotheekmedewerkers concreet verder. *Flandrica.be* is goed op weg om hét portaal te worden voor het gedigitaliseerde bibliotheekerfgoed. Enkele communicatieacties zoals een prentkaartenreeks en een fototentoonstelling maakten deze collecties en hun bewaarders bij een ruimer publiek bekend. Met een internationaal symposium en de participatie in LIBER plaatsten we de Vlaamse erfgoedbiblio-

theken ook internationaal op de kaart. Kortom: de Vlaamse Erfgoedbibliotheek boekte op korte termijn mooie resultaten, maar toch had het misschien net iets beter gekund...

Om op het huidige elan door te kunnen gaan, onze organisatie te kunnen verankeren en al onze decretaale opdrachten te kunnen realiseren, is een groeiscenario met een uitgebreidere, vaste ploeg een essentiële voorwaarde. De voorbije jaren was die garantie er niet, integendeel. Hoewel het decreet voorziet in een **werkingssubsidie** van minimaal 300.000 euro werden deze middelen in 2010, 2011 en 2012 niet volledig uitgekeerd, en dat terwijl het de nationale bibliotheken van onze buurlanden zijn die als benchmark gelden. Net als de rest van de cultureel-erfgoedsector moest de Vlaamse Erfgoedbibliotheek inleveren, zij het procentueel beduidend meer dan andere, gelijkaardige organisaties die door het Cultureel-erfgoeddecreet worden betoelaagd.³ De timing voor deze besparingen was bovendien erg ongelukkig: ze deed zich namelijk voor op een moment dat de vzw op volle toeren begon te draaien. Dat dit onvermijdelijk een weerslag heeft gehad op de middelen aan personeel en bijgevolg ook op de slagkracht van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek hoeft geen betoog. En dat is jammer want nieuw onderzoek toont aan dat de uitdagingen voor de sector nog steeds zeer groot zijn.

Lancering van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek in de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience (juni 2010). [ST]

³ In 2010 ontving de Vlaamse Erfgoedbibliotheek 285.000 euro. In 2011 werd aanvankelijk 274.000 euro toegekend. Dit bedrag werd bij begrotingswijziging gelukkig verhoogd met 12.000 euro. Voor 2012 ontvangt de vzw 291.000 euro.

1.4 HET ONDERZOEK GAAT VOORT

Om de noden en behoeften van bewaarbibliotheken rond bepaalde thema's nog beter te leren kennen, deed de Vlaamse Erfgoedbibliotheek in 2011 een beroep op de vakgroep Informatie- en Bibliotheekwetenschap van de Universiteit Antwerpen (zie 2.1.2.1.), om een ruime selectie van Vlaamse erfgoedbibliotheken te bevragen over talrijke aspecten van **preservering/conservering, bibliografische ontsluiting en digitalisering**. De volgende bevindingen werden alvast meegenomen bij de uitwerking van onderhavig beleidsplan:

- In de bibliotheken is onvoldoende **bewustzijn** aanwezig, en wel op de drie terreinen van preservering/conservering, ontsluiting en digitalisering. Omdat de erfgoedwerking zich ofwel in de marge van de 'reguliere' werking afspeelt, ofwel slechts zeer recent als een (bijkomend) aandachtsveld is opgedoken, is er tot nu toe onvoldoende nagedacht over:
 - de meerwaarde van een beleidsmatige, structurele aanpak;
 - de middelen die nodig zijn om de problematieken aan te pakken;
 - (specifiek voor preservering/conservering) argumenten om overheden ervan te overtuigen dat preservering/conservering geen luxeprobleem is;
 - (specifiek voor ontsluiting) het nut van een collectie-gestuurde aanpak van bibliografische ontsluiting en de bepaling van een minimumniveau van beschrijving van items in erfgoedcollecties;
 - (specifiek voor digitalisering) de verschillende doelstellingen die door digitalisering kunnen worden nagestreefd en de impact hiervan op de kwaliteitseisen ervan.
- In de bibliotheken is onvoldoende **kennis** aanwezig en dit op elk niveau, van het beleidsniveau over het middenkader tot het niveau van uitvoerende medewerkers. Het aanbod aan geaccrediteerde opleidingen en vormingen is zonder meer onvoldoende.
- **Beleidsplanning** maakt te weinig deel uit van de bedrijfscultuur van erfgoedbibliotheken. Er wordt teveel ad hoc gewerkt. Dit gaat op voor de drie onderwerpen die in het onderzoek werden bevraagd.
- Er gaapt een diepe en brede **kloof** tussen enerzijds enkele bibliotheken die op de drie terreinen professioneel willen en kunnen werken, en anderzijds een meerderheid die daar niet toe in staat is door een gebrek aan visie en/of een gebrek aan middelen. Vooral bij klooster- en abdijbibliotheken zijn de noden erg dringend. Het weinige dat zij met hun erfgoedcollecties kunnen bereiken staat in schril contrast met het cultuurhistorisch belang en de diversiteit van hun collecties.
- Specifiek op het vlak van preservering/conservering blijkt er een groot gebrek te bestaan aan een overzicht van de **fysieke toestand** waarin de collecties zich bevinden. De onmogelijkheid om een trefzekere diagnose te stellen staat a fortiori een remediëring van de problemen in de weg.
- Specifiek op het vlak van ontsluiting is de reusachtige achterstand – die maar niet ingehaald lijkt te kunnen worden – in de **bibliografische ontsluiting** van collecties. In 22 van de 24 bevraagde bibliotheken zijn de collecties niet volledig online ontsloten. In 2/3 van de instellingen is zelfs minder dan de helft van de erfgoedcollecties online ontsloten.
- Bij bibliotheken met **handschriftencollecties** bestaat er een uitgesproken behoefte aan een internationaal erkende beschrijvingsstandaard voor (oude en moderne) handschriften.
- Vorderingen in de **digitalisering** worden belemmerd door de achterstanden in de bibliografische beschrijving. Pas wanneer de collecties goed ontsloten zijn, kan men de digitalisering aansturen met een zinvolle selectie.
- Meer dan de andere – eerder traditionele – taken wordt digitalisering door de overgrote meerderheid van bibliotheken aangevat als een **extra taak**, bovenop het oude takenpakket. Ook hier ontbreekt het aan gespecialiseerde medewerkers en aan aparte budgetten.

- Inzake digitalisering nemen erfgoedbibliotheken een overwegend **afwachtende houding** aan: hier is er een duidelijke roep naar (1) een heldere, gecoördineerde visie en een proactieve houding van de Vlaamse overheid en (2) een infrastructuur voor het duurzaam stockeren en beschikbaarstellen van digitale content.
- Bij de bevroegde bibliotheken leeft een duidelijke **skepsis** t.a.v. (voor-)onderzoeken zoals ze nu én in het afgelopen decennium zijn uitgevoerd. Het gevoelen is dat het tijd is om tot actie over te gaan en om met concrete oplossingen voor de dag te komen.
- Er bestaat een grote behoefte aan een organisatie of instelling met het **mandaat** om voor die drie gebieden gevalideerde informatie aan te leveren, goede praktijken aan te reiken en standaarden aan te bevelen. In vele landen neemt de nationale bibliotheek deze coördinerende, centraliserende rollen op zich; de Koninklijke Bibliotheek van België voldoet in dit opzicht duidelijk niet aan de verwachtingen van de bevroegde erfgoedbibliotheken in Vlaanderen.

Het eindverslag van dit onderzoek wordt opgeleverd in april 2012. Daarin zullen behalve conclusies ook beleidsaanbevelingen voor de overheid en de bredere sector worden geformuleerd. Want nu al is duidelijk dat de Vlaamse Erfgoedbibliotheek als netwerkorganisatie de grote noden noch alleen, noch op korte termijn kan lenigen. Dat is een uitdaging en een verantwoordelijkheid die de middelen van de vzw ver overstijgt. We kunnen wel – zoals het decreet beoogt – impulsen geven en zo een motorrol vervullen. Daarom kiezen we in de komende beleidsperiode voor **enkele inhoudelijke speerpunten, een efficiënte organisatievorm en een doorgedreven projectmatige aanpak** die de grootste garantie geeft op expertiseborging en -verspreiding. Op die manier hopen we – stap voor stap – zowel dit prille netwerk als deze jonge sector de nodige groeikansen te kunnen bieden.

Onderzoek in de leeszaal van de Historische Collecties van de Universiteitsbibliotheek Antwerpen. [ST]

2 OMGEVINGSANALYSE

2.1 BESCHRIJVING VAN HET BELEIDSPLANNINGSPROCES

Zoals aangegeven in de voorgeschiedenis, kwam de oprichting van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek er na twee **onderzoeksrapporten** van Jeroen Walterus en Ludo Simons, die voor het eerst de noden en de behoeften van deze sector verkenden. Bij de formulering van de doelstellingen van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek als beleidsinstrument en als vzw lieten de auteurs zich sterk inspireren door de aanbevelingen uit deze onderzoeken. Die vormden dan ook het kader voor het eerste beleidsplan (2009-2012) van deze nieuwe organisatie.

Op het moment dat dit tweede beleidsplan (2013-2017) werd geschreven was het **huidige beleidsplan** (dat werd ingediend op 01.09.08) nog erg recent en verre van gerealiseerd (want begroot voor een hogere werkingssubsidie). Daarom werden de acties en de bijhorende begroting bij de opmaak van de jaarlijkse actieplannen telkens opnieuw geëvalueerd en bijgesteld. Om die redenen zijn ook de bovenvermelde documenten tot op heden nog steeds relevant en als dusdanig een onderdeel van het beleidsplanningproces. Uiteraard werden ook andere relevante beleidsdocumenten doorgenomen.⁴

Een beleidsplan wordt echter niet aan de studietafel geschreven maar in dialoog met de brede gemeenschap van interne en externe stakeholders. Hoe deze spelers werden betrokken bij het traject dat een jaar heeft geduurd, wordt in de volgende paragrafen uiteengezet.

2.1.1 Interne stakeholders

Tot de interne stakeholders rekenen we het personeel van de vzw en de bestuursleden, onder wie de directeurs en hoofdbibliothecarissen van de zes partnerbibliotheken, de coördinator van de beroepsvereniging en belangenbehartiger VVBAD en de voorzitter van de opleiding Informatie- en Bibliotheekwetenschap. Atrium, het intranet van de vzw, fungeerde daarbij als samenwerkingsplatform waar alle leden van de vzw en het planningsteam integraal en permanent toegang hadden tot alle voorbereidende en goedgekeurde documenten. Ter vervanging van de coördinator (die voor een deel van dit traject met moederschapsverlof was) werden zij begeleid door extern consulent Iris Steen. Zij hielp mee bij de voorbereiding van de stakeholders- en beleidsvergaderingen, modereerde en notuleerde die en redigeerde ontwerp teksten.

De eigenlijke redactie van het plan verliep in drie stappen via kernteam, planningsteam en bestuur.

2.1.1.1 Kernteam

- Samenstelling en mandaat goedgekeurd door de Raad van Bestuur op 16.06.11.
- Bestaande uit:
 - Eva Wuyts (coördinator) – tot 15.10.11 en vanaf 13.02.12
 - David Coppoolse (stafmedewerker Ontsluiting en Digitalisering)

⁴ Een opsomming zou te ver leiden. We noemen de belangrijkste: Cultureel-erfgoeddecreet van 2008, met Memorie van Toelichting en Uitvoeringsbesluiten, Beleidsnota van Minister Schauvliege (2009-2014), Doorbraken van het Cultuurforum 2010 en verslagen van het Cultuurforum 2011, Verslagen en onderzoeksresultaten van het Prisma-traject van FARO, Verslagen van het traject Erfgoedgeleerden van FARO, De participatiesurvey Re-Creatief Vlaanderen.

- Diederik Lanoye (projectmedewerker STCV) – tot 01.02.12
- Sam Capiou (projectmedewerker) – vanaf 01.10.11 tot 15.02.12
- Stond in voor de dagelijkse opvolging en het voorbereidende werk (o.a. een interne analyse van elk project en elke doelstelling uit de beheersovereenkomst, van het netwerk en van de (samenwerking met) de organisaties in het bredere bibliotheek- en erfgoedveld).
- Vergaderde in de periode juni 2011-maart 2012 gemiddeld tweewekelijks.

2.1.1.2 Planningsteam

- Samenstelling en mandaat goedgekeurd door Raad van Bestuur op 28.09.11.
- Bestaande uit het kernteam en vertegenwoordigers van de belangrijkste stakeholders, nl.:
 - An Renard: Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience / secretaris-penningmeester
 - Pierre Delsaerd: Opleiding Informatie- en Bibliotheekwetenschap Universiteit Antwerpen / voorzitter
 - Martine Balcer: Provinciale Bibliotheek Limburg / ondervoorzitter
 - Bruno Vermeeren: VVBAD / lid Raad van Bestuur
- Stond in voor de voorbereiding van de stakeholdersvergaderingen, de analyse van de verzamelde (interne en externe) gegevens, de opmaak van een SWOT, het formuleren van de beleidsuitdagingen en de mogelijke beleidsdoelstellingen, de opmaak van een voorstel tot meerjarenplanning, begroting en organogram, en het formuleren van mogelijke acties.
- Vergaderde in de periode juni 2011-maart 2012 zeven keer.

Brainstormen over de rol en werking van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek op de beleidsdag in Bibliotheek & Kenniscentrum Corpus Christianorum (september 2011).

2.1.1.3 Raad van Bestuur en Algemene Vergadering

- De Raad van Bestuur werd op elke **bestuursvergadering** (06.09.11, 28.09.11, 23.11.11, 11.01.12, 23.02.12 en 20.03.12) geïnformeerd over de stand van zaken en geïnterpelleerd over de formulering van beleidsuitdagingen, de missie en visie, de beleidsdoelstellingen en de inzet van middelen en personeel. Ook de leden van de Algemene Vergadering werden (zoals ook bepaald werd in het huishoudelijk reglement van de vzw) telkens uitgenodigd om als waarnemer deze vergaderingen bij te wonen.
- De leden van de Raad van Bestuur en de Algemene Vergadering namen op 16.06.11 deel aan een **brainstormsessie** i.s.m. FARO gebaseerd op de methodieken Worldcafé en Dotmocracy. De centrale vraagstelling luidde: hoe kunnen we het maatschappelijk draagvlak voor erfgoedbibliotheken in onze samenleving versterken?
- De leden van de Raad van Bestuur namen op 08.07.11 actief deel aan een **discussie** over collectiebeleid n.a.v. de lezing 'Met nieuwsgierige blik 2011' over collectievorming en aankoopbeleid in erfgoedbibliotheken.
- Vertegenwoordigers van de zes partnerbibliotheken en de Raad van Bestuur brachten op 28.06.11 een **plaatsbezoek** aan het 'Consortio de Bibliotecas Universitarias de Catalunya' (CBUC) in Barcelona omdat deze netwerkorganisatie een inspirerend voorbeeld is van regionale bibliotheeksamenwerking.
- De leden van de Raad van Bestuur en de Algemene Vergadering namen op 06.09.11 deel aan een **beleidsdag** die volledig was gewijd aan een reflectie volgens de Fishbowl-methode over de rol en werking van de vzw.

2.1.2 Externe stakeholders

De externe stakeholders van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek werden maximaal betrokken bij de opmaak van dit beleidsplan.

2.1.2.1 Bevraging van 25 erfgoedbibliotheken

Om de noden en behoeften van bewaarbibliotheken rond bepaalde thema's nog beter te leren kennen belastte de Vlaamse Erfgoedbibliotheek in februari 2011 de Universiteit Antwerpen met een onderzoeksopdracht. Voor dit **kwalitatief onderzoek** werden in de periode maart-juli 2011 25 uiteenlopende erfgoedbibliotheken uitgebreid geconsulteerd m.b.t. de onderwerpen Preservering/Conservering, Ontsluiting en Digitalisering. Omwille van hun evenwichtige spreiding over de deelsectoren en Vlaanderen en Brussel kunnen we hen als representatief beschouwen voor de volledige sector van erfgoedbibliotheken.

Elke bibliotheek kreeg een uitvoerig plaatsbezoek (minstens één dag) waarbij de verschillende verantwoordelijken via diepte-interviews over de drie onderzoeksdomeinen (Preservering/Conservering, Ontsluiting en Digitalisering) werden bevraged. Het onderzoek werd begeleid door een **Klankbordgroep** van experts⁵ die om feedback werd gevraagd over o.a. de voorgestelde methodiek, de eerste onderzoeksresultaten en de formulering van de beleidsaanbevelingen. Het spreekt voor zich dat de bevindingen uit dit onderzoekstraject als input dienen voor het eigen beleidsplan. Dit werd onder meer verzekerd door de indiensttreding op 01.10.11 van de betrokken onderzoeksmedewerker bij de Vlaamse Erfgoedbibliotheek en zijn deelname aan het kernteam.

⁵ Leden van de Klankbordgroep zijn: Sam Capiou (onderzoeksmedewerker Universiteit Antwerpen / projectmedewerker Vlaamse Erfgoedbibliotheek), David Coppoolse (Vlaamse Erfgoedbibliotheek), Hendrik Defoort (Universiteitsbibliotheek Gent & voorzitter Klankbordgroep), Pierre Delsaert (Universiteit Antwerpen & promotor onderzoek), Hans Jansen (Koninklijke Bibliotheek Nederland, Den Haag), Griet Kockelkoren (FARO), Luc Lannoy (Universiteit Leuven), An Renard (Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience), Ludo Vandamme (Openbare Bibliotheek Brugge), Jeroen Walterus (FARO), Lieve Watteeuw (Illuminare) en Eva Wuyts (Vlaamse Erfgoedbibliotheek).

2.1.2.2 Stakeholdersvergaderingen

Bij de opstart van het beleidsplanningstraject werden alle mogelijke belanghebbenden van de vzw in kaart gebracht en gesegmenteerd. De belangrijkste stakeholders werden uitgenodigd voor een vergadering rond één van de vier volgende thema's:

- **Samenwerking in de bibliotheeksector**, op 20.09.11
- **Expertisedeling in de cultureel-erfgoedsector**, op 20.09.11
- **Publiekswerking en sensibilisering**, op 21.09.11
- **Internationale (samen)werking en digitalisering**, op 21.09.11

In de eerste twee groepen werden organisaties uitgenodigd die een overkoepelende en/of gelijkaardige rol (qua werking of thematiek) opnemen in de twee sectoren waarin de vzw actief is, namelijk de bibliotheek- en de cultureel-erfgoedsector. Aan de andere groepen werd gevraagd mee na te denken over twee belangrijke uitdagingen (publiekswerking en internationalisering) die in het onderzoek van de Universiteit Antwerpen niet of minder uitvoerig aan bod zijn gekomen. De lijst met genodigden en aanwezigen is opgenomen als bijlage 5 bij dit beleidsplan.

2.1.2.3 Overlegplatform voor erfgoedbibliotheken

Het Overlegplatform is een initiatief van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek i.s.m. de VVBAD. Via deze jaarlijkse bijeenkomst willen we voeling houden met wat er leeft binnen haar cultureel-erfgoedgemeenschap. Op dit platform toetst de Vlaamse Erfgoedbibliotheek haar werking (in het voorbije en toekomstige werkingsjaar) af bij de brede sector. Daarbij is er ruimte voor debat, maar ook tijd om te luisteren naar de verzuchtingen, noden en wensen van bewaarbibliotheken in Vlaanderen. Tegelijkertijd wordt dit ontmoetingsmoment benut om informatie-uitwisseling te stimuleren, en om de sector verder te professionaliseren.

Het Overlegplatform is een open vergadering die kan worden bijgewoond door alle medewerkers van erfgoedbibliotheken in Vlaanderen en Brussel. Op de sessie van 05.10.11 in Gent werden aan de veertig deelnemers o.a. de eerste resultaten van het onderzoek voorgesteld en enkele **beleidsuitdagingen en -aanbevelingen afgetoetst**.

In de Gentse Boekentoren geven deelnemers aan het Overlegplatform Erfgoedbibliotheken feedback op stellingen via de 'dotmocracy'-methode (oktober 2011).

2.2 SWOT-ANALYSE

Op basis van de hierboven beschreven omgevingsanalyse werden de onderstaande sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen gedetecteerd:

2.2.1 Sterktes

- Netwerk van professionele organisaties, die collecties van hoge kwaliteit beheren en constructief samenwerken
- Horizontale werking door alle instellingen en sectoren heen
- Een loket voor bibliotheekerfgoed
- De Vlaamse Erfgoedbibliotheek verhoogt de zichtbaarheid van de sector
- Constructieve samenwerking van de partners
- Competente, klantgerichte medewerkers, die ervaring hebben met project- en procesmanagement
- Open communicatie, vooral dankzij toegankelijke, transparante website
- Goed zichtbare ontsluitingsactiviteiten, zoals STCV en krantendatabank Abraham
- Flandrica.be is een voorbeeldproject met een duidelijk kader, procesmatige aanpak, overeenstemming van partners en duidelijke return voor partners
- Aanzienlijke expertise van partners rond een aantal onderwerpen zoals digitalisering, bibliografische ontsluiting, publiekswerking.
- Betrokkenheid van medewerkers bij een groot aantal projecten, stuurgroepen en netwerken levert veel relevante expertise op
- Projecten leveren nieuwe expertise op, die gedeeld kan worden
- Vormingsinitiatieven met verschillende partners
- Internationale uitstraling van STCV

2.2.2 Zwaktes

- Veel te hoge verwachtingen bij sector en beleid vanwege onduidelijke profilering en taakafbakening van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek
- De middelen zijn zeer beperkt voor de ruime opdracht
- Geen vergoeding door de overheid van de inzet van partners
- Werken op maat is tijdrovend en gaat ten koste van generieke werking
- Projecten zijn bij de partners nog weinig onderdeel van de eigen werking
- Interne prioriteiten van (partner-)bibliotheken maken gedeelde initiatieven moeilijk
- Medewerkers zijn niet betrokken bij netwerken, projecten, stuurgroepen in alle domeinen
- De Vlaamse Erfgoedbibliotheek is nog geen internationale speler, hoogstens een distributieplatform van informatie
- Boeken en bibliotheken hebben een imagoprobleem
- Te kleine zichtbaarheid als organisatie, daardoor te weinig bekendheid
- Te weinig aansluiting met de rest van het erfgoed- en bibliotheekveld
- Doelgroepen zijn niet duidelijk afgebakend
- De Vlaamse Erfgoedbibliotheek heeft zelf niet alle expertise in huis, bijvoorbeeld rond preserving/conservering, collectiebeleid
- Geen integrale visie op vorming
- Onduidelijkheid over taakverdeling tussen partners en medewerkers bij adviesverlening
- Gebrek aan eenduidige visie, eenduidige terminologie en intensiteit van project bemoeilijken traject collectiebeleid

- Geen aansluiting of contacten met het onderwijs
- Nog veel werk aan de winkel om de sector en zijn collecties op de kaart te zetten
- Professionele communicatie wekt de indruk van een grote organisatie
- Het verhaal van erfgoedbibliotheken en van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek is complex en daarom moeilijk 'verkoopbaar'
- Ontsluitingsprojecten wegen zwaar op het beperkte budget van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek

2.2.3 Kansen

- Streven naar een structureel beleid voor bibliothecair erfgoed
- Veel aandacht bij publiek en beleid voor erfgoed en de nood aan bewaring en ontsluiting daarvan. Digitalisering is daarbij een effectief hulpmiddel.
- Grote noden in de sector, vooral aan collectiebeleid, bewaring en (digitale) ontsluiting
- Nood aan Vlaams depot, in eerste instantie e-depot
- Kwaliteitslabels zijn een start voor kwaliteitsvolle erfgoedbibliotheekwerking
- In het netwerk zit veel expertise; investeren in actief knowledge management kan dit naar boven brengen en beschikbaar maken voor de brede sector
- Externe financieringsbronnen, zoals Europese projecten
- Intersectoraliteit; samenwerking met partners in de brede erfgoed-, bibliotheek- en onderwijssector
- Samenwerking met buitenlandse erfgoedbibliotheken, vooral met Nederlandse in verband met internationale uitstraling
- Aansluiting bij internationale organisaties en projecten als LIBER, CERL, Europeana
- Realisering van één portaal voor Vlaamse Erfgoedbibliotheekcollecties
- Masterplannen zijn een betrouwbaar instrument voor de uitwerking van beleidsvoorstellen
- Integrale aanpak van conservering en preservatie
- Vorming van en advies aan doelgroepen aanbieden in samenwerking met partners (zoals FARO, provinciale museumconsulenten, expertisecentra)
- Aansluiten bij initiatieven rond digitale bibliotheek en digitale depots (zoals VIAA, Archipel)
- Aansluiten bij initiatieven rond publiekswerking en erfgoededucatie
- Doelgroepenonderzoek

2.2.4 Bedreigingen

- Versnippering en overlap in het erfgoedlandschap
- Erfgoedbibliotheeksector heeft te weinig identiteit en eigen profiel
- Verlies van motivatie bij de partners, die voor de Vlaamse Erfgoedbibliotheek veel extra werk verzetten, als er geen groeiscenario voor de Vlaamse Erfgoedbibliotheek is
- Niet alle expertise van partners is beschikbaar voor de Vlaamse Erfgoedbibliotheek
- Afkeer van de sector voor centrale coördinatie en nieuwe steunpunten
- De KBR neemt zijn internationale rol niet op en de Vlaamse Erfgoedbibliotheek is voor veel internationale partners geen aanspreekpunt
- Veel informele circuits die aan de aandacht van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek ontsnappen
- Beperkt aantal experts (op leeftijd) voor preservatie en conservering in Vlaanderen
- Geen of bedreigde opleidingen voor conservering
- Weinig beleidsmatige aanpak van preservatie en conservering in de sector
- Collectiebeleid is een delicaat onderwerp
- Gebrek aan coördinatie rond vorming
- Geen vorming van andere organisaties op maat van erfgoedbibliotheken

2.3 CONCLUSIES

De Raad van Bestuur trok hieruit de volgende conclusies:

- De Vlaamse Erfgoedbibliotheek ontwikkelt een helder **profiel**: een netwerkorganisatie met een kern van zes partners.
 - De partners werken projectmatig samen. De resultaten van elk project stelt de Vlaamse Erfgoedbibliotheek beschikbaar aan de hele sector.
 - Een structurele aanpak van de knelpunten in de sector valt niet binnen de huidige mogelijkheden van de vzw. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek blijft wel vragen om structurele maatregelen en is zo de spreekbuis voor de sector.
 - De Vlaamse Erfgoedbibliotheek organiseert vorming voor partners in projecten; het organiseren van algemene vorming voor de sector is een taak voor het steunpunt en andere partners. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek adviseert hen daarover.
 - De Vlaamse Erfgoedbibliotheek is een kennismakelaar voor beheerders van bibliotheek-erfgoedcollecties. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek vervult geen loketfunctie voor advies op maat, dat kan via de partners.
 - De Vlaamse Erfgoedbibliotheek integreert onderzoek van internationale ontwikkelingen in elk project.
- De Vlaamse Erfgoedbibliotheek geeft aanzetten tot een gezamenlijk **collectiebeleid**
 - door bestaande initiatieven te continueren;
 - met nieuwe initiatieven, die projectmatig en stapsgewijs leiden naar betere afstemming en profilering van erfgoedbibliotheekcollecties;
 - door onderzoek naar de haalbaarheid van een decretaal depot.
- De Vlaamse Erfgoedbibliotheek stimuleert goede praktijken rond preserving en **conservering**.
- De Vlaamse Erfgoedbibliotheek stimuleert en ondersteunt **bibliografische ontsluiting** via het project STCV.
- De Vlaamse Erfgoedbibliotheek ondersteunt de realisering van **duurzame digitale toegang** voor bibliotheekerfgoed in Vlaanderen.
- De Vlaamse Erfgoedbibliotheek ontwikkelt en verspreidt expertise rond **culturele ontsluiting** en geeft zelf het voorbeeld met Flandrica.be.
- De Vlaamse Erfgoedbibliotheek continueert en versterkt de open **communicatie**, zowel met de sector als met het brede publiek.
- De Vlaamse Erfgoedbibliotheek is aanwezig op cruciale **internationale fora**.

3 VISIE

N.B. Om herhaling te vermijden werd de visie op de structuur, werking en dienstverlenende rol van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek hier niet uitgeschreven maar beschreven in de hoofdstukken 6 en 8.

Vlaanderen speelde een belangrijke rol in de Europese boekgeschiedenis. In de late middeleeuwen werden in steden als Gent en Brugge schitterende verluchte handschriften geproduceerd. Antwerpen groeide in de zestiende eeuw uit tot een Europese hoofdstad voor boekproductie en -handel en ook in de daaropvolgende eeuwen werden in Vlaanderen boeken geschreven, gedrukt, verkocht en verzameld. Heel wat van dit historisch en cultureel waardevol erfgoed, waaronder internationale topstukken, wordt vandaag bewaard door bibliotheken in Vlaanderen en Brussel. Binnen het erfgoedveld zijn zij hiervoor het best geplaatst. Erfgoedbibliotheek bezitten daartoe namelijk heel wat troeven: **geheugen, herinnering en authenticiteit**, én de eeuwenlange ervaring in het beschrijven, het kenbaar maken en het ter beschikking stellen van de documenten waarin dat geheugen ligt opgeslagen.

Iedereen is ervan overtuigd dat de oude boeken, kranten en handschriften deel uitmaken van ons intellectueel patrimonium en dat bibliotheken ze dus zorgvuldig moeten bewaren voor de toekomstige generaties. Maar bewaren alleen volstaat niet. Als we ook in de verre toekomst een kritische en zelfbewuste maatschappij mogelijk willen maken, zullen tekst, beeld en geluid uit het verleden beschikbaar moeten zijn. **Door het ontsluiten van collecties en een actieve bemiddeling tussen diverse gebruikers en collecties zorgen erfgoedbibliotheek voor de borging van kennis en voor hergebruik.** Door op een democratische wijze toegang te verlenen tot de bronnen van ons cultuurhistorisch verleden dragen ze op een unieke manier bij aan het geheugen en de identiteit van de cultuurgemeenschap.

Bladeren door ons collectief geheugen in het tijdschriftenmagazijn van de Centrale Bibliotheek van de KU Leuven. [ST]

Toch wordt de situatie van de Vlaamse bibliotheken met erfgoedcollecties helaas getekend door tegenstrijdigheid. **Hoewel hun collecties (die soms van wereldniveau zijn) fundamenteel zijn voor onze identiteit schijnt niemand echt wakker te liggen van de omstandigheden waarin deze instellingen hun taak in werkelijkheid uitvoeren.** Achter de glans van de miniaturen en de verfijning van de marokijnse banden schuilt een realiteit die minder rooskleurig, en zelfs ronduit zorgwekkend is.

Elke bibliotheek met patrimoniale collecties worstelt met problemen van beveiliging, luchtvervuiling, klimaatbeheersing en beschadiging van boeken door intensief of verkeerd gebruik. De negentiende- en vroeg-twintigste-eeuwse documenten – met name de kranten, die op houthoudend papier gedrukt zijn – vergaan, zelfs wanneer ze volgens de regels van de kunst worden bewaard. Soms zijn de overgeleverde verzamelingen zo omvangrijk dat ze niet beschreven worden en dus onbekend en ongebruikt in de magazijnen blijven liggen. De roep om die zo boeiende collecties te digitaliseren en ze voor een ruim publiek beschikbaar te maken, kan momenteel door geen enkele bibliotheek adequaat worden beantwoord. En naast de bibliotheken van de centrumsteden zijn er (letterlijk) honderden kleinere instellingen die belangrijke patrimoniale collecties bewaren, maar die er door hun kleinschaligheid niet in slagen om de problemen het hoofd te bieden. Daarenboven wordt er tussen deze instellingen – die uiterst zelden hun aandacht exclusief op het beheer van hun erfgoedcollecties kunnen toespitsen – te weinig overleg gepleegd.

Door hun versnippering, diversiteit en het gebrek aan grootschalige publieksinitiatieven blijven ze echter in de schaduw opereren en komen ze amper op de agenda van de politieke wereld te staan. Dat blijkt ook uit het Archiefdecreet van 2002 en het Erfgoeddecreet van 2004 waarin erfgoedbibliotheken niet expliciet aan bod kwamen. **Pas met de oprichting van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek binnen het cultureel-erfgoeddecreet van 2008 werd het mogelijk om daar structureel verandering in te brengen en een aanzet te geven tot de aanpak van de gemeenschappelijke zorgen van deze bewaarbibliotheken.**

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek is een samenwerkingsverband van zes collectiebeherende instellingen. Hun verzamelingen (waarvan de collectiestukken bijna de helft uitmaken van het gekende bibliotheek-erfgoed in Vlaanderen⁶) en hun bibliotheekwetenschappelijke deskundigheid vormen de kern van een groeiend netwerk van organisaties met erfgoedbibliotheekcollecties. **De kracht van dit netwerk is de expertise van de partners, gebaseerd op jarenlange professionele omgang met rijke en diverse collecties, alsook hun wil en openheid tot samenwerking.**

Vanuit hun opdracht als erkende erfgoedbibliotheken engageren de zes partnerbibliotheken zich ertoe om de bestaande expertise m.b.t. collectiebeleid, conservering, digitalisering en culturele en bibliografische ontsluiting te consolideren, te verdiepen en te delen met het bredere veld. Dat doen ze door ontwikkelingsgerichte en/of innovatieve samenwerkingsprojecten en -trajecten op te zetten die een relevantie hebben voor de bredere sector, en door vervolgens de resultaten en opgedane ervaringen voor iedereen beschikbaar te stellen. **De Vlaamse Erfgoedbibliotheek neemt als partnerorganisatie haar motorrol pro-actief op door deze initiatieven te stroomlijnen, te ondersteunen en hun onderlinge afstemming te verzekeren.** Zo stimuleert ze niet alleen de verdere professionalisering van het veld maar verbetert ze ook de zichtbaarheid van de erfgoedbibliotheken.⁷

⁶ Berekening op basis van Collectiewijzer erfgoedbibliotheken (zie <http://www.collectiewijzer.be>). Deze databank lijst alle gekende instellingen en organisaties op die bibliotheek-erfgoed in Vlaanderen en Brussel bewaren en beheren. Hoewel niet alle collecties even overzichtelijk geïnventariseerd zijn (en dus ook gekwantificeerd kunnen worden) blijkt uit de beschikbare gegevens dat de partnerbibliotheken van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek samen ongeveer de helft van de verschillende objecten beheren.

⁷ Deze tekst bevat citaten uit:

- Pierre Delsaert. 'Ons papieren geheugen en hoe het te onderhouden. De start van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek.' *Ons Erfdeel. Vlaams-Nederlands cultureel tijdschrift* 53 (2010) 3: 24-37.
- Jeroen Walterus en Eva Wuyts. 'Erfgoedbibliotheken in 2020. The Future's So Bright, [We] Gotta Wear Shades?' *faro | tijdschrift over cultureel erfgoed* 4 (2011) 3: 54-63.

4 MISSIE

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek is het **ankerpunt** voor de volledige erfgoedgemeenschap rond **geschreven, gedrukte en digitale collecties**, bewaard in erfgoedbibliotheken in Vlaanderen en in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad. Ze is een kwaliteitsvolle **netwerkorganisatie** en **kennismakelaar**, die de erfgoedbibliotheeksector versterkt vanuit een **constructieve en projectmatige samenwerking** met haar partners. Samen ontwikkelen zij een **collectiebeleid** rond Flandrica, zetten zij in op de duurzame **zorg** voor erfgoed en verhogen zij de **toegang** tot en de **zichtbaarheid** van deze collecties. Via **transparante en open communicatie** deelt de Vlaamse Erfgoedbibliotheek de zo verworven **expertise** en instrumenten met de ruimere bibliotheeksector. Op die manier draagt ze bij aan de **kritische maatschappelijke reflectie** en **ondersteunt** ze de brede erfgoedgemeenschap bij het waarderen en doorgeven van het bibliotheekerfgoed.

Met het educatieve project 'De Erfgoedkoffer' maakt de Openbare Bibliotheek Brugge haar middeleeuwse manuscripten toegankelijk voor leerlingen van het secundair onderwijs. [ST]

5 DOELSTELLINGEN 2013-2017

N.B.: Voor een overzicht van alle strategische en operationele doelstellingen, alsook de bijhorende indicatoren verwijzen we naar bijlage 1.

5.1 ALGEMENE TOELICHTING

Met de doelstellingen voor de periode 2013-2017 bouwen we voort op de ervaringen opgedaan tijdens de eerste beleidsperiode, spelen we in op de noden van de sector, die naar voren zijn gekomen uit de onderzoeken Preservering/Conservering, Ontsluiting en Digitalisering en geven we invulling aan onze statutaire en decretale opdrachten. De hieronder beschreven operationele doelstellingen en acties zijn geclusterd onder zes **strategische doelstellingen** die zijn geënt op de doelstellingen die zijn opgenomen in het nieuwe Cultureel-erfgoeddecreet. Daarbij heeft de Vlaamse Erfgoedbibliotheek oog voor diversiteit en voor de internationale dimensies van het werkveld.

Bij elke operationele doelstelling zijn duidelijke **indicatoren** opgesteld, vaak in de vorm van concrete acties. Deze laten toe om de voortgang te controleren, te meten en soms ook te kwantificeren. Via de jaarverslagen zal elke operationele doelstelling uitvoerig worden gerapporteerd en geëvalueerd aan de hand van de opgegeven indicatoren.

Op projectniveau zijn eveneens de nodige evaluatie- en bijsturingmomenten ingebouwd. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek implementeert immers op een doorgedreven manier de regels en methodieken van **projectmanagement** in haar dagelijkse werking (zie 6.2.3.2). Dit houdt in dat vóór de aanvang van elk project een plan van aanpak wordt opgemaakt met daarin ondermeer een omschrijving van de doelstelling(en) en de gewenste resultaten. Het bestuur en/of de stuurgroepen hanteren dit document bij de aftoetsing van de opgeleverde resultaten aan de werkproducten. Verder wordt bij sommige projecten ook aan tijdsregistratie gedaan zodat duidelijk wordt wie welke inspanningen heeft geleverd. Diezelfde projectaanpak waarborgt dat bij elk initiatief **expertiseborging en -deling** centraal staat.

Alle doelstellingen worden uitgevoerd door de vzw en haar partnerbibliotheken. Het is niet noodzakelijk dat alle **partnerbibliotheken** aan elk project of traject deelnemen. Een bibliotheek beslist telkens per initiatief of ze hier al dan niet aan meewerkt en op welke manier. Evenmin worden de projecten beperkt tot de partnerbibliotheken. Waar nodig en relevant gebeurt dit in samenwerking met organisaties in binnen- en buitenland. Daarbij denken we in de eerste plaats aan erfgoedbibliotheken die het kwaliteitslabel behaalden of ernaar streven.

Diezelfde openheid hanteert de vzw ook ten overstaan van andere actoren binnen en buiten het cultureel-erfgoedveld. Zo zullen er **partnerschappen** worden aangegaan met alle actoren die kunnen meewerken aan de realisatie van onze doelstellingen. Concreet denken we bijvoorbeeld aan FARO en expertisecentra zoals Resonant (voor de muziekbibliotheken), CRKC (voor de religieuze bibliotheken) en Heemkunde Vlaanderen waarmee taakafspraken zijn of worden gemaakt.

5.2 TOELICHTING BIJ DE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN

SD 1. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek is een kwaliteitsvolle netwerkorganisatie, die optreedt als aanspreekpunt voor de erfgoedbibliotheeksector. Zij maakt deze sector zichtbaar vanuit de samenwerking tussen de zes partners.

De structuur en werking van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek is **experimenteel**; nooit tevoren sloegen zes erfgoedbibliotheeken (of andere collectiebeherende instellingen) de handen ineen om een gezamenlijk platform te vormen dat ten dienste staat van een volledige sector. De inzet van die zes partners is bovendien vooral gebaseerd op goodwill aangezien geen enkele onder hen hiervoor werkingsmiddelen ontvangt, noch via de Vlaamse Erfgoedbibliotheek⁸, noch via het Cultureel-erfgoeddecreet.

De partners zijn overtuigd van de meerwaarde van hun bijdrage aan de Vlaamse Erfgoedbibliotheek, maar willen de nog prille werking eerst consolideren en in hun eigen organisatie verankeren voordat zij het netwerk verbreden. De eerste jaren hebben immers geleerd dat de **samenwerking** vruchtbaar is, maar ook arbeidsintensief. De landelijke spreiding en diversiteit van de partnerbibliotheeken vereisen veelvuldig overleg en afstemming.

Om dit netwerk draaiende te houden moet er door het personeel van de vzw en dat van de betrokken bibliotheeken de nodige tijd en middelen worden geïnvesteerd. Om dit zo efficiënt mogelijk te laten verlopen zijn door de staf de nodige **instrumenten** ontwikkeld en gehanteerd, zoals het samenwerkingsplatform Atrium of de plannen van aanpak. Daarbij waakt de coördinator erover dat er steeds voldoende kwaliteit en transparantie is (OD 1.1.). Op die manier renderen de samenwerkingsinitiatieven voor de ruimere erfgoed(bibliotheek)sector (OD 1.4.).

De keuze voor een partnerorganisatie van zes leden betekent niet dat de Vlaamse Erfgoedbibliotheek enkel de belangen dient van de partnerbibliotheeken, integendeel. De vzw treedt op als anker- en aanspreekpunt voor de hele cultureel-erfgoedgemeenschap van organisaties en personen die een bijzondere waarde hechten aan het geschreven, gedrukte en digitale cultureel erfgoed in erfgoedbibliotheeken in Vlaanderen en Brussel. Ondermeer via het jaarlijkse **Overlegplatform** (OD 1.5.) en haar participatie in diverse overlegstructuren vangt ze alle geluiden uit de sector op, en verdedigt ze de **belangen** ervan op alle relevante fora in binnen- en buitenland (OD 1.2. en OD 1.3.). **Internationale profilering** vindt plaats door participatie in Europese organisaties en/of samenwerkingsprojecten met Nederland die verlopen via de Vlaamse Erfgoedbibliotheek.

Omdat de organisatie relatief klein is, werd de voorbije jaren sterk ingezet op **communicatie**, in het bijzonder via de website die niet alleen alle actuele informatie bundelt maar eveneens fungeert als virtueel geheugen voor alles wat de sector aanbelangt (OD 1.6.).

⁸ Er is één uitzondering: tijdens de beleidsperiode 2009-2012 ontving elke partner éénmalig 10.000 euro via de Vlaamse Erfgoedbibliotheek als forfaitaire tegemoetkoming voor de prestaties die geleverd worden in het kader van het project Flandrica.be. Geschat wordt immers dat dit project elke partner veelvoudigen van dit bedrag zal kosten aan personeels-, infrastructuur- en hostingkosten.

SD 2. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek ontwikkelt een gecoördineerd collectiebeleid.

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek en haar partners gaan de grote uitdaging van afstemming van collectiebeleid aan, meer bepaald voor Flandrica: de publicaties die vanuit cultureel en historisch oogpunt of vanwege hun cultureel-erfgoedwaarde voor Vlaanderen van belang zijn. Dit is een moeilijk en delicaat proces, dat tijd moet krijgen om te rijpen en te groeien. Daarom zal er stapsgewijs en vanuit praktijkgerichte projecten worden gewerkt onder begeleiding van de stafmedewerker collectiebeleid. Eerst zullen de partnerbibliotheken **thematische afspraken** maken en reeds informeel bestaande afspraken formaliseren en systematiseren (OD 2.3.), vervolgens bakenen zij **collectieprofielen** af (OD 2.4.) en ten slotte maken zij **collectieafspraken** op deelgebieden (OD 2.5.) zodat de beperkte beschikbare opslagruimte optimaal wordt benut.

De ervaring en expertise die hierbij wordt opgedaan zal resulteren in een handleiding voor de sector die in een volgende beleidsperiode eveneens zou kunnen worden betrokken bij de collectieafspraken op Vlaams niveau. Niettemin kunnen de individuele bibliotheken alvast de eerste stappen zetten via de opmaak van collectiebeschrijvingen met behulp van het door de Vlaamse Erfgoedbibliotheek mee opgestarte Cometa-project. Die resultaten kunnen vervolgens worden geïntegreerd in de **Collectiewijzer erfgoedbibliotheken** (OD 2.1.). Deze unieke wegwijzer zal een update krijgen zodat die de onderzoeker en de geïnteresseerde leek nog beter op weg kan zetten naar erfgoedcollecties in bibliotheken in Vlaanderen en Brussel.

Een belangrijke hefboom in het collectiebeleidverhaal is de piste dat uitgevers hun werken niet alleen in de Koninklijke Bibliotheek van Brussel gaan deponeren, maar ook bij een of meerdere erfgoedbibliotheken. Daarom zal de vzw, in samenwerking met alle betrokkenen, de mogelijkheden en haalbaarheid onderzoeken van een aanvullend **decretaal depot** als instrument in een pro-actief Vlaams erfgoedbeleid.

De Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience bezit een rijke kinderboekencollectie. [ST]

SD 3. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek versterkt de duurzame zorg voor fysieke erfgoedbibliotheekcollecties.

Uit de studie van Jeroen Walterus en de eerste resultaten van het onderzoek bij 25 erfgoedbibliotheeken (zie 1.3) blijkt er een grote nood te bestaan op het vlak van conservering. Dat begint al met het ontbreken van een overzicht van de fysieke toestand waarin de collecties zich bevinden. De onmogelijkheid om een trefzekere diagnose te stellen staat a fortiori een remediëring van de problemen in de weg. Daarom zullen de partnerbibliotheeken onder begeleiding van de stafmedewerker conservering starten met **schaderegistratie** op basis van een door de Vlaamse Erfgoedbibliotheek aangeleverd model (OD 3.1.).

Op basis van hun ervaring kan de Vlaamse Erfgoedbibliotheek ook andere instellingen **ondersteunen** bij hun schaderegistratie (OD 3.2.). De aldus verzamelde data kunnen vervolgens worden geïntegreerd in de **Collectiewijzer erfgoedbibliotheeken** en zo bijdragen aan een schadeatlas voor Vlaanderen (OD 3.3.).

Om de sector alvast concrete hulp te bieden zal de Vlaamse Erfgoedbibliotheek een **toolbox** ontwikkelen voor de duurzame bewaring van bibliotheekerfgoed (OD 3.4.) en het thema conservering op de publieke agenda zetten met een **fondsenwervingsproject** (OD 6.3.).

Medewerkers van de Provinciale Bibliotheek Limburg maken oude drukken zuiver. [ST]

SD4. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek verbreedt en verdiept de bibliografische ontsluiting van erfgoedbibliotheekcollecties.

Het voorbije decennium werd binnen het project 'Short Title Catalogus Vlaanderen' (STCV) heel wat expertise opgebouwd rond de bibliografische ontsluiting van oude drukken. Deze zeer gespecialiseerde kennis wil de Vlaamse Erfgoedbibliotheek graag delen met de bredere sector. Ze organiseert hiertoe de nodige intensieve **vorming** (OD 4.1.).

Via deze online databank wordt met uitgebreide bibliografische beschrijvingen verder gebouwd aan de bibliografie van het oude boek. In de vorige beleidsperiode lag het accent op de zeventiende eeuw. Dat verschuift nu naar de achttiende eeuw met de jaarlijkse invoer door de stafmedewerker bibliografische ontsluiting en de **partnerbibliotheken** van 2.000 exemplaren (OD 4.3.). Tegelijkertijd worden **samenwerkingsprojecten** opgezet met andere, vaak kleinere bibliotheken om hun collecties te ontsluiten via STCV (OD 4.2.).

De tweede online databank van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek die types erfgoedcollecties in Vlaanderen en Brussel transversaal ontsluit is **Abraham** (OD 4.6.). Na drie jaar invoer van collecties Belgische kranten bij ruim 100 instellingen is de actieve prospectiefase gestopt. Niettemin plant de Vlaamse Erfgoedbibliotheek een update en prospecteert het mogelijke nieuwe partners. Zowel STCV als Abraham hebben een duurzaam effect en meerwaarde voor de sector als geheel. Daarom communiceert de Vlaamse Erfgoedbibliotheek er intensief over, in Vlaanderen en daarbuiten.

De zes partners van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek willen hun bibliotheekwetenschappelijke expertise bundelen, verdiepen en verbreden via twee innoverende projecten: de **registratie van herkomstkenmerken** (OD 4.4.) en de **ontsluiting van handgeschreven materialen** (OD 4.5.). In beide gevallen zal de internationale praktijk onderzocht worden en vertaald naar Vlaanderen via de opmaak van handleidingen.

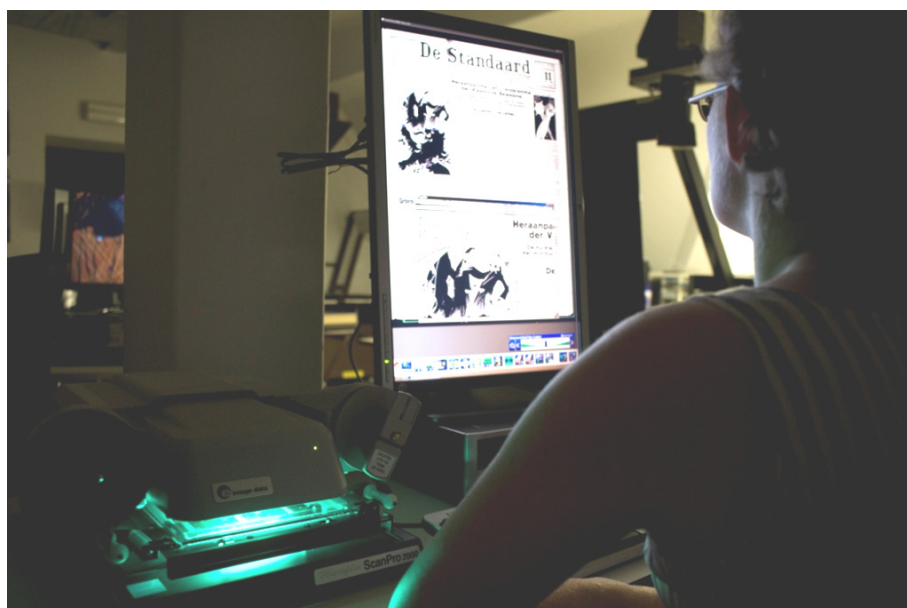
De bibliothecaris van de Norbertijnenabdij Averbode beschrijft werken in de catalogus. [ST]

SD 5. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek zet in op de duurzame ontwikkeling van digitale erfgoedcollecties van bibliotheken.

Digitalisering wordt een steeds belangrijker onderdeel binnen het brede erfgoedbeleid. Ook in de sector van de erfgoedbibliotheken is deze evolutie volop aan de gang. De zes partnerbibliotheken zijn, ondanks de grote uitdagingen en drempels de voorbije jaren, (al dan niet ad hoc) gestart met de digitalisering van hun erfgoedcollecties. Sinds 2011 worden hun inspanningen onder begeleiding van de stafmedewerker digitale collecties gebundeld via **Flandrica.be**: de virtuele Vlaamse Erfgoedbibliotheek (OD 6.4.). Opzet is om dit portaal verder uit te bouwen door **partnerschappen** af te sluiten met andere erfgoedbibliotheken (OD 5.3). Deze en andere instellingen kunnen hiervoor een beroep doen op de know-how en hulpmiddelen die eerder binnen dit project werden ontwikkeld en verspreid. Deze beleidsperiode wordt dit instrumentarium nog verrijkt met een update in samenwerking met PACKED van de **Cultureel Erfgoed Standaarden Toolbox** (OD 5.1.).

Een belangrijke uitdaging bij dit soort projecten blijft echter het verzekeren van de **duurzame digitale toegang**. Bovendien worden literatuur en wetenschappelijke publicaties hoe langer hoe meer ook of uitsluitend als e-book of als elektronisch tijdschrift aangeboden. In deze problematiek, die die van de erfgoedbibliotheken overstijgt, wil de Vlaamse Erfgoedbibliotheek optreden als gesprekspartner en bemiddelaar (OD 5.2).

Behalve het project Flandrica.be dat in eerste instantie vooral de nadruk legt op cultuurhistorisch divers materiaal, wil de vzw in samenwerking met een brede groep van erfgoedinstellingen ook inzetten op de **digitalisering van historische kranten**, meer bepaald uit de periode van de Eerste Wereldoorlog (OD 5.4.). Een begeleidend publieksproject moet deze bronnen ook voor het ruimere publiek bekend maken (OD 6.1.).

In de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience zijn microfilms van kranten raadpleegbaar via speciale computerapparatuur. [ST]

SD 6. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek maakt erfgoedbibliotheekcollecties op een voorbeeldige manier zichtbaar voor een divers publiek van belangstellenden en professionelen.

Erfgoedbibliotheekcollecties zijn vaak enkel gekend bij een beperkt publiek. Om deze schatten voor een breder publiek toegankelijk te maken moeten er immers heel wat drempels worden overwonnen. Niettemin wil de Vlaamse Erfgoedbibliotheek samen met haar partnerbibliotheken hiertoe de nodige inspanningen leveren opdat niet alleen het erfgoed maar ook de instellingen die het beheren beter zichtbaar zouden worden. De virtuele etalage voor bibliotheekerfgoed **Flandrica.be** en de webtentoonstellingen die hiervoor worden ontwikkeld, spelen hierbij een grote rol (OD 6.4.). Daarnaast wil de Vlaamse Erfgoedbibliotheek samen met FARO de sector ook impulsen geven tot creatieve en contextualiserende publiekswerking (OD 6.2.). De inspirerende **handleiding** die hiervoor zal worden opgemaakt zal deels putten uit de ervaringen die door de stafmedewerker culturele ontsluiting worden opgedaan bij verschillende **publieksprojecten**, zowel van partners als eigen initiatieven (OD 6.1.).

Om de cultureel-erfgoedgemeenschap te sensibiliseren en te experimenteren met de beginselen van cultureel ondernemerschap coördineert de Vlaamse Erfgoedbibliotheek het **fondsenwervingsprogramma** 'Adopt-a-Book' (OD 6.3.).

Medewerkers van de Openbare Bibliotheek Brugge zijn opgeleid in technieken waarmee oude boeken op een verantwoorde manier kunnen worden tentoongesteld. [ST]

6 STRUCTUUR EN WERKING VAN DE ORGANISATIE

6.1 DE STRUCTUUR

6.1.1 Juridisch: de vzw

De **vzw** Vlaamse Erfgoedbibliotheek werd opgericht door de besturen van de zes partnerbibliotheeken in toepassing van art. 38 van het Cultureel-erfgoeddecreet van mei 2008. De vereniging telt vandaag **10 leden**. Behalve de oprichters (de besturen van de zes partnerbibliotheeken) gaat het om een vertegenwoordiger van FARO en van de VVBAD, en twee natuurlijke personen: de verantwoordelijke van de vakgroep Informatie- en Bibliotheekwetenschap aan de Universiteit Antwerpen (prof. dr. Pierre Delsaerd) en een conserveringsexpert (dr. Lieve Watteeuw). Zij zetelen in de Algemene Vergadering van de vzw.

De vereniging wordt bestuurd en vertegenwoordigd door een Raad van **Bestuur** die bestaat uit de directeurs/hoofdbibliothecarissen van de zes erfgoedbibliotheeken, de vertegenwoordiger van VVBAD en Pierre Delsaerd, die nu voorzitter is. Dit bestuur is bevoegd voor alle aangelegenheden met uitzondering van deze die voorbehouden zijn aan de Algemene Vergadering.⁹ Daarnaast is er een Dagelijks Bestuur dat de lopende zaken en het dagelijks bestuur opvolgt (zie bijlage 3). De bestuurders worden bijgestaan door de coördinator die samen met de voorzitter optreedt als aanspreekpunt en gezicht van Vlaamse Erfgoedbibliotheek vzw.

Alle bestuursvergaderingen en beslissingsprocedures verlopen correct – de vzw volgt bijvoorbeeld de wet op de overheidsopdrachten en laat de boekhouding controleren door een extern accountant – én **transparant**. Zo mogen de leden van de Algemene vergadering vrij de Raden van Bestuur bijwonen als waarnemer, en de leden van de Raad van Bestuur mogen dit doen voor de vergaderingen van het Dagelijks Bestuur. Alle notulen, beleids- en vergaderdocumenten zijn bovendien permanent terug te vinden op het samenwerkingsplatform Atrium.

Dat andere erfgoedbibliotheeken geen deel uitmaken van de formele organisatie, betekent niet dat ze niet zullen worden betrokken bij de werking van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek. Als dit past binnen de projectdoelen kunnen ook erfgoedbibliotheeken die het kwaliteitslabel behaalden of dit ambiëren actief participeren in projecten of trajecten. Het bredere veld van erfgoedbibliotheeken wordt over de werking van de vzw geïnformeerd én geïnterpelleerd via het **Overlegplatform** voor erfgoedbibliotheeken (zie OD 1.5.).

6.1.2 Inhoudelijk: de werkingsdomeinen

De vzw onderscheidt in haar werking vijf verschillende, erg gespecialiseerde domeinen, namelijk:

- **Collectiebeleid** van cultureel-erfgoedcollecties
- Fysieke bewaring (of **conservering**) van cultureel-erfgoedcollecties
- **Digitalisering** van cultureel-erfgoedcollecties en het duurzaam bewaren, toegankelijk maken en verspreiden van cultureel-erfgoedcollecties in digitale vorm

⁹ Namelijk de wijziging van de statuten, de benoeming en de afzetting van de bestuurders en van de commissaris-revisor en het bepalen van zijn/haar bezoldiging, de kwijting aan de bestuurders en de commissaris-revisor, de goedkeuring van de begroting en de jaarrekening, de ontbinding van de vereniging, de uitsluiting van een lid, de omzetting van de vereniging in een vennootschap met een sociaal oogmerk.

- **Bibliografisch ontsluiten** van cultureel-erfgoedcollecties
- **Cultureel ontsluiten** van cultureel-erfgoedcollecties

Deze domeinen corresponderen met vijf strategische doelstellingen (SD 2 t.e.m. SD 6) van dit beleidsplan, én met de doelstellingen zoals die zijn opgenomen in het nieuwe Cultureel-erfgoeddecreet.¹⁰

6.1.3 Personeel: het organogram

Om de doelstellingen in de periode 2013-2017 op een kwaliteitsvolle en efficiënte wijze te kunnen uitvoeren moeten we een beroep doen op 6 VTE personeelsleden (zie bijlage 3).¹¹ We opteren hierbij voor vijf **stafmedewerkers op A-niveau** die elk één specifiek domein toegewezen krijgen waarvoor ze optreden als eerste aanspreekpunt. Deze zwaartepunten zijn gekoppeld aan de verschillende doelstellingen, namelijk:

- Stafmedewerker **Collectiebeleid**
- Stafmedewerker **Conservering**
- Stafmedewerker **Digitale collecties** (betreft zowel het digitaliseren als het duurzaam bewaren, toegankelijk maken en verspreiden van cultureel-erfgoedcollecties in digitale vorm)
- Stafmedewerker **Bibliografische ontsluiting** (behelst o.a. de projecten STCV en Abraham)
- Stafmedewerker **Culturele ontsluiting**

Elke stafmedewerker van de vzw wordt verondersteld om voor zijn/haar domein te beschikken over specifieke (bibliotheekwetenschappelijke e.a.) **kennis en vaardigheden** die ingezet worden binnen de organisatie, het netwerk en het bredere veld van erfgoedbibliotheken in Vlaanderen en Brussel.

Om de ontwikkeling van elk personeelslid te stimuleren en de bestaande expertise verder te versterken krijgt elke medewerker de kans om zich via **vorming** en de deelname aan projecten en/of overleg permanent bij te scholen.

We verwachten ook dat elk staflid een veelzijdige en competente **projectmanager** is die kan optreden als intermediair tussen erfgoedbibliotheekspecialisten en andere deskundigen. Zijn/haar belangrijkste taken zijn de coördinatie en gedeeltelijke uitvoering van de samenwerkingsprojecten, aanspreekpunt zijn voor sector en overheid, en het dispatchen en opvolgen van vragen, noden en ervaringen. Eén van de stafleden zal voor het bestuur en de buitenwereld optreden als coördinator van de organisatie en voor het personeel optreden als directe chef. Door voor deze fundamentele aspecten van onze werking niet te kiezen voor (al dan niet opeenvolgende) tijdelijke projectmedewerkers verhinderen we dat de (opgebouwde en nog verder te verdiepen) kennis en expertise verloren gaat.

Deze vaste ploeg wordt verder **administratief ondersteund** door een deeltijdse medewerker op B- of C-niveau. Voor specifieke projecten (bv. krantendigitalisering) wordt bijkomende assistentie voorzien via een tijdelijke (al dan niet deeltijdse) **projectmedewerker** op A- of B-niveau.

Om dit organogram te kunnen invullen zullen we de huidige twee projectmedewerkers (conservering en STCV) laten doorgroeien tot een staffunctie en begin 2013 via een **aanwervingsprocedure** de ontbrekende profielen invullen. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek moedigt in elke vacature iedereen die aan de voorwaarden voldoet aan te solliciteren, ongeacht geslacht, afkomst of functiebeperking.

¹⁰ In het ontwerp van het decreet houdende het Vlaams cultureel-erfgoedbeleid (versie 1 februari 2012) is er sprake van zes doelstellingen. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek opteert er echter voor om de derde doelstelling (over digitalisering) en de vierde (over digitale duurzaamheid) omwille van hun onderlinge afhankelijkheid samen te voegen tot één werkingsdomein.

¹¹ In het kader van de opmaak van de gedetailleerde meerjarenplanning en -begroting becijferde de Vlaamse Erfgoedbibliotheek de geraamde werktijd per project en deeltaak en koppelde die aan de gewenste (niet de aanwezige!) profielen. Dit resulteerde over vijf jaar in 29,92 VTE of circa 6 VTE per werkingsjaar.

6.2 DE (SAMEN-)WERKING

6.2.1 De netwerkorganisatie

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek is bewust opgericht als een **netwerkorganisatie**. Netwerken zijn horizontale structuren die onafhankelijke organisaties met elkaar laten communiceren. De partners vinden elkaar in een gemeenschappelijk doel en delen kennis om dit doel te bereiken. Netwerken zijn vrijwillig en kennen geen hiërarchie; het is vooral belangrijk dat de verschillende componenten elkaar aanvullen en versterken. Om die reden bestaat de vzw uit zes diverse, geografisch verspreide en representatieve erfgoedbibliotheeken waarvan enkele ook verankerd zijn in de academische wereld, namelijk:

- de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience in Antwerpen
- de Universiteitsbibliotheek Antwerpen
- de Openbare Bibliotheek Brugge
- de Universiteitsbibliotheek Gent
- de Provinciale Bibliotheek Limburg in Hasselt
- de Universiteitsbibliotheek Leuven

In de realisatie van het doel en het beleidsplan spelen deze **partnerbibliotheeken** een grote rol. Al naar gelang het project en de vereiste expertise of ondersteuning leveren ze de nodige logistieke, personele en financiële bijdragen.

Binnen dit netwerk staat **kennisdeling en expertiseopbouw** centraal. Daartoe worden – steeds in samenwerking – diverse projecten, trajecten en producten ontwikkeld. Alle samenwerkings-initiatieven zijn maatwerk voor de deelnemende partners; per voorgesteld project of traject kunnen zij bepalen of zij eraan deelnemen en in welke mate (zie 6.2.3.2). Daarbij is het uitgangspunt wel dat initiatieven **steeds door het gehele netwerk worden gedragen**, dus ook door de partners die niet rechtstreeks participeren. Als dit past binnen de projectdoelen kunnen ook andere instellingen of organisaties worden betrokken. Daarbij denken we in eerste instantie aan bibliotheken die zich echt als erfgoedbibliotheek (willen) profileren. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek kan ook projecten initiëren op suggestie van derden, als deze passen in de eigen beleidslijnen en één of meer partners bereid zijn eraan deel te nemen.

Banier van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek in de Provinciale Bibliotheek Limburg. [ST]

Een tweede uitgangspunt is dat de samenwerkingsinitiatieven **steeds een uitstraling hebben naar de bredere sector**, doordat bestaande expertise wordt geconsolideerd en overgedragen of doordat ze een innovatief karakter hebben. Zie hiervoor 8.2.

6.2.2 De praktijkgemeenschappen

De samenwerkingsinitiatieven die we initiëren of ondersteunen kunnen projectmatig of structureel ('trajecten') van aard zijn. Alle kaderen ze binnen een breder verhaal van '**communities of practice**' of praktijkgemeenschappen. Dat zijn regelmatig samenkomende groepen waarin hiërarchie geen rol speelt, maar waar leden op basis van gelijkwaardigheid elkaar willen versterken. Een gemeenschap kan samengesteld zijn uit medewerkers van de vzw, van de partnerbibliotheken en van andere erfgoedbibliotheken in Vlaanderen en Brussel. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek neemt daarbij diverse rollen op; die van initiator, kennismakelaar, facilitator, stimulator en/of communicator.

De belangrijkste werkvormen die hierbij worden gehanteerd zijn de **werk-, collega- en stuurgroepen**. Die worden samengesteld uit vertegenwoordigers van de organisaties en instellingen waarmee de Vlaamse Erfgoedbibliotheek samenwerkt. Indien nodig kan de werkgroep occasioneel of structureel uitgebreid worden met experts uit het bredere veld. In elke werkvorm neemt een medewerker of bestuurslid van Vlaamse Erfgoedbibliotheek een coördinerende, maar niet-hiërarchische rol op om de onderlinge afstemming en de informatiedoorstroming te verbeteren.

6.2.3 De planmatige aanpak

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek implementeert op een doorgedreven manier methodieken van planmatig werken in haar **dagelijkse werking**. Sommige (delen van) operationele doelstellingen zullen worden gerealiseerd in trajectvorm. Dit houdt in dat hieraan gedurende de gehele beleidsperiode aandacht wordt besteed. Andere (delen van) operationele doelstellingen worden gerealiseerd binnen een (in tijd beperkte) projectaanpak.

Per traject of project wordt één personeelslid belast met de voorbereiding, toezicht op de uitvoering en rapportage aan de coördinator en het bestuur. Werk-, collega- en stuurgroepen kunnen de stafleden bijstaan in de uitwerking en de uitvoering ervan.

6.2.3.1 Trajecten

Voor trajecten worden, binnen het kader van het beleidsplan, concrete **jaardoelen** gesteld in het actieplan. Daarbij worden per werkingsjaar ook personeel en middelen toegekend. De jaardoelen voor trajecten worden door het verantwoordelijke personeelslid voorgesteld op basis van input door de collega-, werk- en stuurgroepen, en goedgekeurd door de Raad van Bestuur via het actieplan. Zij zijn ook degenen die de **voortgang** van de trajecten evalueren, input leveren voor het jaarverslag en verslagen van hun vergaderingen opmaken als rapportage naar het bestuur.

6.2.3.2 Projecten

Voor projecten worden concrete doelen gesteld in een afzonderlijk **plan van aanpak**. Daarin worden, binnen het kader van het beleidsplan, de volgende zaken gedetailleerder uitgewerkt:

- Opdracht (kaderschets – doelstellingen – resultaten – vereisten – beperkingen)
- Aanpak
 - Projectinrichting (organogram – medewerkersprofielen – informatiestromen – tools)
 - Planning (fasering – activiteiten en taken – personeelsallocatie)
 - Financiën (kosten van personeel – organisatie – middelen – financieringsbronnen)
- Kwaliteitsbewaking en borging van resultaten (incl. doorstroming expertise naar de sector)
- Eventuele bijkomende plannen (communicatieplan – documentatieplan etc.)
- Participatie van de partnerbibliotheken (middelen – engagement – verantwoordelijkheid)

Het plan van aanpak wordt opgesteld door het verantwoordelijke personeelslid op basis van input van de partnerbibliotheken en de collega-, werk- of stuurgroep. Elk plan wordt via het Dagelijks Bestuur voorgelegd aan de Raad van Bestuur waarin alle partnerbibliotheken zijn vertegenwoordigd. Pas na goedkeuring hiervan door de Raad van Bestuur wordt gestart met de uitvoering.

Voor elk project worden in het plan van aanpak **evaluatie- en bijsturingsmethoden** geïmplementeerd. De voortgang van de projecten wordt besproken tijdens de vergaderingen van de verantwoordelijke collega-, werk- en stuurgroepen. Zij beoordelen de oplevering van tussentijdse doelen. Indien geen tussentijdse rapportagemethode (zoals bijvoorbeeld een kwartaalrapport) is voorzien, dienen de verslagen van deze vergaderingen als rapportage naar het bestuur. Mogelijke knelpunten worden afzonderlijk onder de aandacht van het bestuur gebracht, evenals wijzigingsvoorstellen voor het plan van aanpak.

Over de voortgang van elk project wordt ook jaarlijks **gerapporteerd** via het jaarverslag. Daarnaast wordt bij de afronding een intern en extern eindrapport opgemaakt. In elk eindrapport zijn ten minste opgenomen:

- Opdracht en geplande aanpak (samenvatting plan van aanpak)
- Beschrijving van de uitvoering (incl. timing, financieel overzicht, rapportage tijdsbesteding, wijzigingsvoorstellen, etc.)
- Uitkomsten en resultaten (in relatie tot de opdracht)
- Ervaringslessen, aanbevelingen en implicaties

Via deze rapporten en verslagen worden alle fasen in een project of traject uitvoerig gedocumenteerd. Die informatie wordt samen met de opgedane ervaringen en uitkomsten van het project ter beschikking gesteld van de sector.

Voor een voorbeeld van deze werkwijze en de bijhorende documenten verwijzen we naar bijlage 4.

Medewerkers van de partnerbibliotheken stellen zich voor op de ontmoetingsdag van het Flandria.be-project in de Maurits Sabbebibliotheek van de KU Leuven (februari 2012).

7 CULTUREEL-ERFGOEDGEMEENSCHAP

De leden van de cultureel-erfgoedgemeenschappen van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek vinden elkaar rond de **interesse en zorg voor het geschreven en gedrukte erfgoed** in al zijn diversiteit.

De primaire cultureel-erfgoedgemeenschap zijn de **beheerders of medewerkers van bewaar- of erfgoedbibliotheken** in Vlaanderen en van Nederlandstalige erfgoedbibliotheken in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, waarvan de collecties publiek toegankelijk zijn. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek brengt hen jaarlijks samen op een Overlegplatform, een netwerk- en infomoment waarop de organisatie met deze sector in dialoog gaat. Ook de organisatiewebsite met bijhorende dossiers, documentatiemodule, databanken en maandelijks nieuwsbrief richt zich in de eerste plaats op deze erfgoedzorgers, al bevatten deze tools ook relevante informatie voor het bredere **bibliotheek- en cultureel-erfgoedveld**. Via deze portaalsite en handleidingen verspreidt de Vlaamse Erfgoedbibliotheek de goede praktijken die ze ontwikkelt binnen deze gemeenschap.

Vanuit de interesse en zorg voor het geschreven en gedrukte erfgoed vormen **boekhistorici, restauratoren-conservatoren van boek, band en papier, bibliofielen, verzamelaars** enzovoort een tweede cultureel-erfgoedgemeenschap. Zij vormen een praktijkgemeenschap van deskundigen, op wie de Vlaamse Erfgoedbibliotheek regelmatig een beroep doet en die op hun beurt baat hebben bij de boek- en informatietechnische deskundigheid die de vzw bundelt en verdiept.

Onderzoekers zoals historici, kunsthistorici en literatuurhistorici die hoofdzakelijk gebruik maken van de inhoud van de publicaties in erfgoedbibliotheken zijn een derde cultureel-erfgoedgemeenschap. Voor deze en andere geesteswetenschappers vervullen erfgoedbibliotheken immers een laboratoriumfunctie. Zij hebben baat bij de hoogstaande bibliografische ontsluiting die de Vlaamse Erfgoedbibliotheek met haar partners realiseert; op hun beurt valoriseren ze dit erfgoed door hun onderzoek. Zo dragen toegankelijk gemaakte erfgoedcollecties bij tot een zelfbewuste, kritische maatschappij.

Erfgoed- en andere culturele bemiddelaars vormen een vierde cultureel-erfgoedgemeenschap. Ze worden door de Vlaamse Erfgoedbibliotheek ondersteund in het publiek maken van dit niet altijd gemakkelijk toegankelijke bibliotheekerfgoed. Daarbij horen ook **vormingsinitiatieven en onderwijsinstellingen**. Zij kunnen van dit erfgoed gebruiken maken als bron voor culturele, educatieve en onderzoeksdoeleinden.

Met dezelfde doelstelling ontwikkelt de Vlaamse Erfgoedbibliotheek Flandrica.be, een website die een laagdrempelige toegang biedt tot kwaliteitsvol gedigitaliseerd en gecontextualiseerd materiaal. Net als de andere publieksinitiatieven van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek richt deze website zich tot de vijfde cultureel-erfgoedgemeenschap van **iedereen die belangstelling toont** voor bibliotheekerfgoed. Kennismaking met dit erfgoed kan leiden tot diepgaandere belangstelling en actieve participatie in een van de andere erfgoedgemeenschappen van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek.

8 DIENSTVERLENING EN EXPERTISEROL

8.1 DIENSTVERLENING

Uit de stakeholdersgesprekken kwam duidelijk naar voren dat de Vlaamse Erfgoedbibliotheek ondanks haar korte bestaan binnen en buiten de sector erkend en gezien wordt als **aanspreekpunt** voor en over erfgoedbibliotheeken. We willen die bemiddelende rol actief blijven opnemen, in Vlaanderen via deelname aan diverse overlegfora, stuurgroepen, bestuurs- en adviesorganen, en internationaal via participatie in internationale netwerken zoals LIBER en CERL (zie OD 1.2.).

Een belangrijk forum van **dialoog en interactie** voor de Vlaamse Erfgoedbibliotheek is het Overlegplatform (zie OD 1.5.) waarmee we minimaal eenmaal per jaar de werking bij de brede sector van erfgoedbibliotheeken aftoetsen. Hierbij is er tijd om te luisteren naar de verzuchtingen, noden en wensen van erfgoedbibliotheeken in Vlaanderen die we op de juiste fora in de vorm van **(beleids)adviezen** willen verspreiden (zie OD 1.3.). Op die manier dragen we namens en mét de cultureel-erfgemeenschap bij aan de **visie-ontwikkeling en beleidsvoorbereiding** betreffende erfgoedbibliotheeken.

Tegelijkertijd wordt dit ontmoetingsmoment benut om netwerking en informatie-uitwisseling te stimuleren, en om de sector verder te **professionaliseren**. Dit laatste kan bijvoorbeeld door een spreker uit te nodigen die een bepaald facet van de werking van erfgoedbibliotheeken behandelt.

Voor dit veld van erfgoedbibliotheeken in Vlaanderen en Brussel is de Vlaamse Erfgoedbibliotheek een belangrijk **informatieplatform**. Centraal daarbij staat de website die medewerkers van erfgoedbibliotheeken zo efficiënt en professioneel mogelijk tracht te informeren en te inspireren m.b.t. alle aspecten van hun werk (zie OD 1.6.). Deze bevat dossiers met handleidingen, tools, standaarden en andere **hulpmiddelen** (zie 6.2). Die worden door de medewerkers in binnen- en buitenland opgespoord en samengebracht of ontwikkeld in het kader van eigen projecten (zie OD 1.4.).

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek organiseert vierdaagse workshops waarin aan de deelnemers de finesse van de analytische bibliografie worden bijgebracht.

Daarnaast is de website de toegangspoort tot het totale **nieuwsaanbod** uit de bibliotheek- en erfgoedsector, wat een erfgoedbibliothecaris toelaat om via de website professioneel bij te blijven. Het agenda-overzicht lijst enerzijds alle activiteiten op rond professionele vorming (van cursussen tot internationale congressen) in Vlaanderen en de ons omringende landen. Anderzijds worden de publieksactiviteiten rond bibliotheek erfgoed opgenomen (met een nadruk op België en Nederland). Dit ruime nieuwsaanbod wordt in realtime verspreid via sociale netwerken (Twitter, Facebook en LinkedIn) en maandelijks nog eens onder de aandacht gebracht via de nieuwsbrief.

De website is slechts één **communicatie**-instrument van de organisatie waarmee we de **zichtbaarheid** van de sector willen verhogen. Via sensibiliserende initiatieven en culturele ontsluitingsprojecten zoals Flandrica.be (zie OD 5.3.) wordt eveneens gewerkt aan de positieve **beeldvorming** en verbreding van het draagvlak voor erfgoedbibliotheken.

Wat **adviesverlening** betreft fungeert de Vlaamse Erfgoedbibliotheek als een loket, waar vragen bijeenkomen. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek verstrekt advies maar verleent zelf geen maatwerk of één-op-één begeleiding. Dergelijke vragen distribueren de medewerkers naar de partnerbibliotheken die meestal fungeren als regionaal aanspreekpunt of naar andere deskundige organisaties. Antwoorden op veel gestelde of belangrijke vragen worden beschikbaar gesteld via faqs of via dossiers op de website, die de Vlaamse Erfgoedbibliotheek bijhoudt en verspreidt.

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek organiseert **vorming** voor de partners in het kader van gezamenlijke projecten. Deze vorming staat open voor anderen. De STCV-workshops (zie OD 4.1.) zijn een goed voorbeeld van het doorgeven van gespecialiseerde bibliografische vaardigheden. Algemener vorming voor de sector is een taak voor FARO, waarmee de Vlaamse Erfgoedbibliotheek een afsprakennota heeft ondertekend, en andere vormingsinitiatieven. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek fungeert daarbij wel als doorgeefluik voor het vaak weinig gekende veld van erfgoedbibliotheken. De eigen medewerkers signaleren vormingsbehoeften, verlenen advies of feedback over de inhoud van de aangeboden vorming en helpen om hun programma's mee vorm te geven op maat van de sector, ondermeer via een jaarlijks overleg (zie OD 1.3.).

Ten slotte ondersteunt de Vlaamse Erfgoedbibliotheek de sector door de uitbouw van de gespecialiseerde bibliografische **databanken** STCV (zie OD 4.2.) en Abraham (zie OD 4.6.) die transversaal collecties uit diverse organisaties (helpen) beschrijven en ontsluiten.

8.2 EXPERTISENETWERK

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheek is opgericht als een netwerkorganisatie die bestaat uit zes diverse, geografisch verspreide en representatieve erfgoedbibliotheken die allen het kwaliteitslabel van Erkende Erfgoedbibliotheek behaalden (zie 4.2.1). Elk van hen ontplooit een werking die past in de **hedendaagse praktijk en theorie van de informatie- en bibliotheekwetenschap**. Elke bezit ook specifieke collecties en – daarmee samenhangend – een bepaalde kennis, expertise en ervaring. Zo beschikt het netwerk over de nodige know-how met betrekking tot alle basisfuncties van een erfgoedbibliotheek; collectiebeleid (actief, passief, schenkingen, ...), behoud en beheer (preservering, conservering, calamiteitenplanning, ontsluiting, digitalisering, ...), publiekswerking (tentoonstellingen, boeken, webpresentaties, educatie, lezingen, ...) en wetenschappelijk onderzoek (boekgeschiedenis, conservering, ...).

Opzet is de expertise binnen dit netwerk én de netwerken van de aangesloten organisaties te consolideren ('borgen'), te **versterken** en vervolgens maximaal **in te zetten ter ondersteuning** van het veld van erfgoedbibliotheken in Vlaanderen en Brussel. Daartoe initieert de Vlaamse Erfgoedbibliotheek **ontwikkelingsgerichte en/of innovatieve samenwerkingsprojecten** en -trajecten die een relevantie hebben voor de bredere sector. Bij elk initiatief (ook in functie van een plan van aanpak) wordt de **internationale praktijk** verkend, getoetst en vertaald naar Vlaanderen.

Voor elk project of traject worden werk- en stuurgroepen met deskundigen opgericht, die kaderen binnen een breder verhaal van de praktijkgemeenschappen waarbinnen kennis wordt verbreed en verdiept. De partnerbibliotheken leveren daarvoor de nodige know-how en mankracht die eventueel

wordt aangevuld met experts uit het bredere erfgoedveld én daarbuiten, terwijl de vzw optreedt als kennismakelaar.

De medewerkers van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek vervullen deze makelaarsrol op diverse manieren. Vooreerst nemen zij de **coördinatie** op zich van de verschillende projecten en trajecten. Zij ondersteunen de betrokken deskundigen inhoudelijk, administratief en logistiek. Verder waken zij er eveneens over dat alle fasen in een project uitvoerig worden **gedocumenteerd** (zie bijlage 4), o.a. met behulp van het samenwerkingsplatform Atrium. Die informatie wordt samen met de opgedane ervaringen en uitkomsten van het project vervolgens door hen **ter beschikking gesteld** van de sector. Dit gebeurt in de vorm van externe eindrapporten die terug te vinden zijn op de organisatiewebsite, de opmaak en verspreiding van handleidingen en 'best practices', een transparant en open communicatiebeleid (o.a. projectnieuwsbrieven), en vorming.

Ervaringen, noden en andere signalen van de partners worden door hen ook **gesignaleerd** naar relevante derden zoals erfgoedbibliotheek en andere collectiebeherende instellingen, expertisecentra, vormingsinstellingen, beleidsmakers en dergelijke meer.

Een erfgoedbibliotheek als Bibliotheca Wasiana bezit niet alleen boeken, kranten en tijdschriften maar ook allerlei andere materialen, zoals plannen. [ST]

9 BEGROTING EN PLANNING 2013-2017

N.B.: Voor de volledige meerjarenplanning en een gedetailleerd overzicht van de kosten voor werking en personeel verwijzen we naar bijlage 2.

Voor de uitvoering van dit beleidsplan is de **inzet van personele en logistieke middelen door de zes partnerbibliotheken** cruciaal. Hun bijdragen in natura worden echter niet opgenomen in de boekhouding of begroting van de vzw. We zullen die o.a. via de opgave van de gepresteerde uren wel zichtbaar maken via de jaarverslagen. Dat deze substantieel zijn, bewijst het project Flandrica.be: daarvoor werden tijdens de eerste 10 projectmaanden prestaties geleverd ter waarde van ruim 100.000 euro.¹² Wat hieronder volgt, betreft dus enkel (de middelen van) de vzw.

9.1 INKOMSTEN

INKOMSTEN	2013	2014	2015	2016	2017
Omzet	2.500 €	2.500 €	2.500 €	2.500 €	2.500 €
Lidgelden, schenkingen, legaten en subsidies	507.191 €	514.780 €	497.682 €	824.462 €	841.408 €
Andere bedrijfsopbrengsten	7.500 €	7.500 €	7.500 €	7.500 €	7.500 €
Financiële opbrengsten	2.500 €	2.500 €	2.500 €	2.500 €	2.500 €
TOTAAL	519.691 €	527.280 €	510.182 €	836.962 €	853.908 €

Onder '**Omzet**' moet worden verstaan: eigen inkomsten die worden gegenereerd uit de verkoop van publicaties, inschrijvingsgelden voor vorming, sponsoring enzovoort. Voorzichtigheidshalve werd de eigen inbreng door de vzw bescheiden begroot. Dit neemt niet weg dat de vzw steeds zal streven naar een hogere inbreng, zeker naarmate er meer producten en initiatieven worden ontwikkeld. Wat sponsoring betreft, zijn de te verwachten inkomsten voor Adopt-a-Book (OD 6.3.) niet opgenomen in de begroting van de vzw omdat deze middelen (die bestemd zijn voor de deelnemende erfgoedbibliotheken) waarschijnlijk op een aparte / externe rekening zullen worden verzameld en beheerd.

De **subsidies** zijn de werkingmiddelen die de vzw van de Vlaamse overheid ontvangt, indien mogelijk aangevuld met andere (project-)subsidies.

Andere bedrijfsopbrengsten betreft o.a. de recuperatie van kosten (zoals het lidmaatschap van CERL dat door de partnerbibliotheken wordt vergoed).

De **financiële opbrengsten** zijn interesten op de spaar-en bankrekening van de vzw.

¹² Tussen 01.03.2011 en 31.12.2011 werden 3.081 uren geregistreerd door personeel van de partnerbibliotheken. Berekend aan een gemiddelde loonkost per uur van 35 euro vertegenwoordigt dit een bedrag van bijna 107.836 euro.

9.2 UITGAVEN

UITGAVEN	Onderdeel	OP JAARBASIS					GEHELE BELEIDSPERIODE 2013-2017			TOTAAL
		2013	2014	2015	2016	2017	Personeel (VTE)	Personeel (kosten)	Werkingsmiddelen	
Vlaamse Erfgoedbibliotheek - TOTALE WERKING		519.691 €	572.280 €	510.182 €	836.962 €	853.908 €	29,92	1.933.056 €	1.314.968 €	3.248.024 €
I. ALGEMENE WERKING		160.298 €	162.127 €	163.935 €	165.837 €	167.664 €	5,40	331.390 €	488.468 €	819.858 €
Algemene werking 2013		152.819 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0,97	62.799 €	90.020 €	152.819 €
Algemene werking 2014		0 €	154.620 €	0 €	0 €	0 €	0,97	62.799 €	91.820 €	154.620 €
Algemene werking 2015		0 €	0 €	156.456 €	0 €	0 €	0,97	62.799 €	93.657 €	156.456 €
Algemene werking 2016		0 €	0 €	0 €	158.329 €	0 €	0,97	62.799 €	95.530 €	158.329 €
Algemene werking 2017		0 €	0 €	0 €	0 €	160.240 €	0,97	62.799 €	97.441 €	160.240 €
ICT-ontwikkeling online databanken		7.479 €	7.507 €	7.479 €	7.507 €	7.421 €	0,25	17.394 €	20.000 €	37.394 €
II. INHOUDELIJKE WERKING		359.393 €	365.153 €	346.247 €	671.125 €	686.247 €	24,82	1.601.666 €	826.500 €	2.428.166 €
SD 1. AANSPREEKPUNT VOOR EN ZICHBAAAR MAKEN VAN DE SECTOR		57.525 €	57.746 €	57.525 €	76.536 €	128.122 €	5,03	337.454 €	40.000 €	377.454 €
OD 1.1.1. Kwaliteitsvolle, transparante netwerkgroep [Traject]		5.509 €	5.500 €	5.509 €	24.320 €	18.889 €	0,59	47.256 €	12.500 €	59.756 €
OD 1.1.2. Structurele participatie in overlegfora [Traject]		13.440 €	13.491 €	13.440 €	13.491 €	13.337 €	1,00	67.198 €	0 €	67.198 €
OD 1.1.3. Signaleren noden sector naar beleidsmakers [Traject]		6.901 €	6.927 €	6.901 €	6.927 €	6.848 €	0,50	34.503 €	0 €	34.503 €
OD 1.1.4. Delen expertise uit projecten met de sector [Traject]		5.253 €	5.273 €	5.253 €	5.273 €	5.213 €	0,38	26.266 €	0 €	26.266 €
OD 1.5. Sectoroverleg Erfgoedbibliotheken [Traject]		4.813 €	4.813 €	4.813 €	4.813 €	4.776 €	0,34	21.563 €	2.500 €	24.063 €
OD 1.6. Website als platform voor professionele kennisdeling [Traject]		21.611 €	21.694 €	21.611 €	21.694 €	79.060 €	2,13	140.669 €	25.000 €	165.669 €
SD 2. GECOÖRDINEERD COLLECTIEBELEID		75.524 €	48.998 €	51.247 €	42.288 €	35.874 €	3,23	22.543 €	28.500 €	45.931 €
OD 2.1. Informatie over collecties (Collectiewijzer) [Project]		0 €	0 €	24.570 €	20.746 €	0 €	0,61	42.816 €	2.500 €	45.316 €
OD 2.2. Onderzoek decretaal depot voor publicaties [Project]		62.103 €	24.800 €	0 €	0 €	0 €	1,02	70.903 €	16.000 €	86.903 €
OD 2.3. Collectieafspraken specifiek thema [Project]		0 €	10.848 €	11.898 €	0 €	0 €	0,33	22.746 €	0 €	22.746 €
OD 2.4. Opstellen collectieprofielen en -beschrijvingen [Project]		0 €	0 €	12.104 €	18.856 €	27.867 €	0,70	48.826 €	10.000 €	58.826 €
OD 2.5. Overkoepelende collectieafspraken [Project]		0 €	0 €	0 €	0 €	5.352 €	0,08	5.352 €	0 €	5.352 €
OD 2.6. Samenwerking rond herbestemming religieuze bibliotheken [Traject]		13.421 €	13.349 €	2.676 €	2.686 €	2.655 €	0,50	34.788 €	0 €	34.788 €
SD 3. DUURZAME ZORG FYSIEKE COLLECTIES		27.467 €	45.272 €	46.966 €	41.539 €	16.594 €	2,28	136.828 €	41.000 €	177.828 €
OD 3.1. Schaderregistratie collecties partierbibliotheken [Project]		21.547 €	35.349 €	0 €	0 €	0 €	0,59	40.896 €	16.000 €	56.896 €
OD 3.2. Schaderregistratie collecties andere erfgoedbibliotheken [Traject]		0 €	0 €	13.772 €	8.325 €	8.166 €	0,46	27.264 €	3.000 €	30.264 €
OD 3.3. Toestand collecties opnemen in Collectiewijzer [Traject]		5.910 €	9.923 €	5.246 €	5.266 €	5.156 €	0,40	25.500 €	6.000 €	31.500 €
OD 3.4. Toolbox duurzame fysieke bewaring [Project > Traject]		0 €	0 €	27.948 €	27.948 €	3.272 €	0,73	43.168 €	16.000 €	59.168 €
SD 4. BIBLIOGRAFISCHE ONTSLUITING		67.370 €	90.370 €	78.544 €	68.852 €	90.333 €	5,96	362.470 €	33.000 €	395.470 €
OD 4.1. Vorming bibliografische ontsluiting [Traject]		2.200 €	5.399 €	2.200 €	5.399 €	2.200 €	0,20	11.897 €	5.500 €	17.397 €
OD 4.2. Beschrijven in STCV via samenwerkingsprojecten [Traject]		7.969 €	6.403 €	7.871 €	6.403 €	4.212 €	0,56	32.857 €	0 €	32.857 €
OD 4.3. Beschrijven in STCV van 18e-eeuwse collecties, partierbibliotheken [Traject]		41.341 €	41.500 €	41.341 €	41.500 €	41.024 €	3,49	206.206 €	500 €	206.706 €
OD 4.4. Onderzoek en handboek registratie herkomstkenmerken [Project]		0 €	0 €	0 €	12.708 €	40.087 €	0,61	42.794 €	10.000 €	52.794 €
OD 4.5. Onderzoek en handboek ontsluiting handschriften [Project]		0 €	22.860 €	24.300 €	0 €	0 €	0,61	37.160 €	10.000 €	47.160 €
OD 4.6. Onderhoud krantendatabank Abraham [Traject]		15.861 €	14.209 €	2.833 €	2.843 €	2.811 €	0,49	31.557 €	7.000 €	38.557 €
SD 5. DUURZAME ONTWIKKELING DIGITALE COLLECTIES		50.450 €	45.579 €	51.084 €	379.083 €	294.655 €	3,68	246.851 €	574.000 €	820.851 €
OD 5.1.1. Toolbox digitaal erfgoed (CEST) [Project > Traject]		14.042 €	2.676 €	2.676 €	2.676 €	2.676 €	0,33	22.746 €	2.000 €	24.746 €
OD 5.2. Medewerking realisering duurzame digitale toegang [Traject]		5.352 €	10.725 €	5.352 €	5.373 €	5.311 €	0,46	32.112 €	0 €	32.112 €
OD 5.3. Uitbouw Flandrica.be als stimulans digitalisering [Traject]		31.056 €	17.418 €	31.056 €	31.122 €	30.923 €	1,00	69.576 €	72.000 €	141.576 €
OD 5.4. Ontwikkeling krantendigitaliseringsproject WOJ [Project]		0 €	14.760 €	12.000 €	339.912 €	255.745 €	1,90	122.417 €	500.000 €	622.417 €
SD 6. PUBLIEKSONTSLUITING		81.067 €	77.189 €	60.881 €	62.826 €	120.668 €	4,64	292.631 €	110.000 €	402.631 €
OD 6.1. Publiekprojecten met partners		21.002 €	50.097 €	48.072 €	40.200 €	65.560 €	2,47	159.929 €	65.000 €	224.929 €
OD 6.2. Handboek creatieve publiekssluiting bibliothekeerfgoed [Project]		0 €	0 €	0 €	9.770 €	42.262 €	0,71	42.032 €	10.000 €	52.032 €
OD 6.3. Fondsverlening conservering (Adopt-a-book) [Project > Traject]		56.145 €	23.116 €	8.887 €	8.921 €	8.955 €	1,47	71.065 €	35.000 €	106.065 €
OD 6.4. Ontwikkeling Flandrica.be als erfgoedportaal [Traject]		3.921 €	3.946 €	3.921 €	3.936 €	3.891 €	0,30	19.604 €	0 €	19.604 €

2012-03-20 - V1.0

Het gemiddelde werkingsbudget bedraagt 649.605 euro. Voor de eerste werkingsjaren liggen de geplande uitgaven lager omdat er voldoende reserve moet worden opgebouwd voor de digitalisering in 2016 en 2017 van kranten uit de Eerste Wereldoorlog (OD 5.4.). Dat project is in totaal begroot op 622.417 euro.

9.2.1 Werkingsmiddelen

De voorziene uitgaven zijn uitgesplitst over twee rubrieken:

- In de rubriek '**Algemene werking**' zijn overheadkosten opgelijst zoals vergoedingen voor het gebruik van infrastructuur, de aankoop van kantoorbenodigdheden, de kosten voor boekhouding en sociaal secretariaat, enzovoort. Daar zijn ook de uitgaven inbegrepen voor hosting en webservices van de verschillende databanken en websites die de Vlaamse Erfgoedbibliotheek vandaag bezit.

Alle bedragen zijn gebaseerd op de effectieve uitgaven tijdens de eerste beleidsperiode en dus realistisch begroot. Gemakshalve hebben we enkel voor het eerste werkingsjaar de afzonderlijke kostenplaatsen vermeld in de volgorde van het rekeningstelsel dat door de vzw wordt gevolgd. Omdat het de structurele werking betreft, blijven deze kosten relatief stabiel. Voor de daaropvolgende jaren zijn ze enkel geïndexeerd op basis van het totaal van 2013. We merken hierbij op dat onder algemene werking tevens middelen (en personeel) zijn opgenomen voor ICT-ontwikkelingen (verbeter- en onderhoudswerken) aan de bestaande online databanken. Het vermelde bedrag is bestemd voor de totale beleidsperiode.

- In de rubriek '**Inhoudelijke werking**' worden de kosten vermeld die specifiek worden toegewezen aan de verschillende projecten en trajecten. Het betreft o.a. ontwikkelingskosten en communicatiekosten. Die werden erg gedetailleerd begroot: minimaal per indicator en vaak ook per taak. Gemakshalve hebben we ze hier geclusterd op het niveau van de operationele doelstelling. Courante kosten zoals verplaatsingskosten en kantoorbenodigdheden zijn niet meegenomen in de budgetten voor de inhoudelijke werking maar vervat in het budget voor de algemene werking.

9.2.2 Personeelsinzet

In functie van de meerjarenplanning en -begroting becijferde de vzw gedetailleerd de personeelsinzet die nodig zal zijn voor de efficiënte en kwaliteitsvolle uitvoering van alle doelstellingen. De voorziene werktijd en de loonkost van de betrokken medewerkers bepalen het personeelsbudget. Dat werd als volgt berekend:

- Per project of traject werd begroot hoeveel **tijd** – uitgedrukt in weken – de uitvoering ervan in beslag neemt. Daarbij werd voor 1 VTE uitgegaan van 52,2 weken per jaar die (na verrekening van geplande afwezigheden zoals verlof) 4 effectieve werkdagen tellen.¹³
- Daarna werden, op basis van de benodigde competenties, aan elk onderdeel één of meer **profielen** toegewezen. Indien het gaat om meerdere profielen, presteren zij elk een deel van de voor dat onderdeel gebudgetteerde weken.
- Vervolgens werd voor elk van de (toekomstige) profielen de **kostprijs** voor de periode 2013-2017 bepaald, rekening houdend met het loonverloop (op basis van anciënniteit) en een jaarlijkse indexering. Hierbij merken we op dat voor de stafmedewerkers werd uitgegaan van drie seniorprofielen en twee juniors. Voor de projectmedewerker(s) werd een juniorprofiel voorzien.
- Om te vermijden dat de personeelskost in de begroting stijgt of daalt indien een initiatief vroeger of later dan gepland van start gaat, werd deze over vijf jaar omgerekend naar een

¹³ Dit betekent dat wanneer een taak begroot is op 4 weken hier 16 werkdagen aan zullen worden gependend (en geen 20). De weken slaan niet op de doorlooptijd van een project of traject en kunnen bijgevolg uitgesmeerd zijn over meerdere werkingsjaren.

gemiddelde weeprijs. Om diezelfde reden blijft de personeelskost onder algemene werking bij een gelijk blijvend aantal VTE per jaar constant. Dit betekent dat de personeelskosten de eerste jaren overbegroot en in de laatste jaren onderbegroot zijn. De stijgende loonkost wordt dus gecompenseerd middels een (kleine) reserve uit de eerste jaren.

- Tot slot werd de werktijd per profiel en per werkingsjaar **verrekend** met de corresponderende loonkost. Afhankelijk van wie (het grootste deel van) de uitvoering van een doelstelling op zich neemt, kan de kost van het project stijgen of dalen. Het verschuiven van verantwoordelijkheden heeft, zolang de opbouw van het team gelijk blijft, wel invloed op de kostprijs van individuele doelstellingen maar niet op het totale budget voor de inhoudelijke werking.

9.3 PLANNING

In de meerjarenplanning- en begroting is in de laatste tabel een strokenschema opgenomen dat aangeeft wat de voorziene uitvoeringsperiode voor elk onderdeel is.

- Voor de algemene werking is dit telkens per werkingsjaar.
- Voor trajecten is dit doorgaans de gehele beleidsperiode.
- Voor projecten is dit de aangeduide periode binnen de beleidsperiode.

Bij het plannen van de doelstellingen is rekening gehouden met de volgende aspecten:

- Sommige onderdelen moeten in een bepaalde **periode** worden uitgevoerd.
- Sommige doelstellingen moeten (min of meer) **sequentieel** worden uitgevoerd omdat ze op elkaar voortbouwen, andere kunnen onafhankelijk worden ingepland.
- De planning gaat uit van het **organogram** met vijf vaste stafmedewerkers die het leeuwendeel van de trajecten en projecten opvolgen en uitvoeren. Daarbij is het belangrijk om de werklust zo gelijkmatig mogelijk te spreiden over de werkingsjaren en personeelsleden.
- Doordat de totale personeelsinzet voor het realiseren van het beleidsplan de 5 VTE van de vaste staf overstijgt, moet voor een beroep worden gedaan op **projectmedewerkers** voor het krantendigitaliseringsproject (OD 5.4.), het bijhorende publieksproject (IN 6.1.b.) en het onderzoek naar de ontsluiting van handschriften (OD 4.5.).
- Het uitgavenpatroon moet haalbaar zijn qua **cashflow**. In de eerste jaren kan geen beroep worden gedaan op een (grote) reserve. Zware investeringen zoals voor het krantendigitaliseringsproject (OD 5.4.) kunnen pas later in de beleidsperiode worden gedaan, na reserveopbouw.

De per doelstelling vermelde allocaties voor personeel en werkingsmiddelen hebben betrekking op de gehele uitvoeringsperiode, maar zijn daarbinnen niet noodzakelijk gelijkmatig verdeeld. Binnen een traject kunnen tijdens de beleidsperiode andere accenten worden gelegd die resulteren in een wat hogere of lagere tijds- en middelenbesteding in dat jaar. Hetzelfde geldt voor projecten, die afhankelijk van de fase waarin ze verkeren een lichtere of zwaardere investering vragen.

10 LIJST MET AFKORTINGEN

Dit document en de bijhorende bijlagen bevat de volgende afkortingen:

- CERL = Consortium of European Research Libraries
- CEST = Cultureel Erfgoed Standaarden Toolbox
- CRKC = Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur
- LIBER = Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche
- OKBV = de intersectorale commissie Overleg Kunstbibliotheken Vlaanderen van VVBAD
- STCV = Short Title Catalogus Vlaanderen
- VTE = Voltijds equivalent
- VVBAD = Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en Documentatie

11 FOTOVERANTWOORDING

Alle foto's © Vlaamse Erfgoedbibliotheek.

De foto's gemarkeerd met [ST] zijn uit de reeks die fotograaf Stefan Tavernier in 2009-2010 maakte in opdracht van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek. Hij fotografeerde twaalf verschillende erfgoedbibliotheken uit Vlaanderen en Brussel. Hij bezocht elke instelling meerdere keren en bracht alle facetten van hun werking in beeld.

De overige foto's werden gemaakt door eigen medewerkers.

12 LIJST MET BIJLAGEN

Bij dit beleidsplan zijn de volgende bijlagen opgenomen:

1. Doelstellingen
2. Meerjarenplanning en -begroting
3. Organogram
4. Projectdocumenten Flandrica.be
5. Deelnemerslijst stakeholdersvergaderingen
6. Deelnemerslijst bevroegde erfgoedbibliotheken

VLAAMSE
ERFGOED
BIBLIOTHEEK

Vlaamse Erfgoedbibliotheek vzw
Hendrik Conscienceplein 4
B-2000 Antwerpen

t +32 (0)3 338 87 92

f +32 (0)3 338 87 75

info@vlaamse-erfgoedbibliotheek.be
<http://www.vlaamse-erfgoedbibliotheek.be>

Met steun van de
Vlaamse overheid

